

TAMPEREEN AMMATTIKORKEAKOULU
Metsätalouden koulutusohjelma

Tutkintotyö

Jouni Marttila

METSÄT TUTUKSI ESIKOULULAISILLE

Työnohjaaja
Tampere 2008

Pirjo Puustjärvi

TAMPEREEN AMMATTIKORKEAKOULU

Metsätalouden koulutusohjelma

Marttila Jouni	Metsät tutuksi esikoululaisille
Tutkintotyö	41 sivua + 7 liitettä
Työn valvoja	Vanhempi lehtori Pirjo Puustjärvi
Toukokuu 2008	
Asiasanat	metsäsertifiointi, metsä- ja luonto-opetus, esikoulu

TIIVISTELMÄ

Tutkintotyöni tarkoituksena on tuoda esille mahdollisuuksia, miten metsäasioita voitaisiin tuoda tutuiksi lapsille ja erityisesti esikouluikäisille. Koska metsä kuuluu suomalaisten perusarvoihin, metsään ja metsätuotteisiin liittyvää tietämystä pidetään itsestään selvänä asiana jokaiselle suomalaiselle. Kuitenkin nyky-yhteiskunnan teknistyminen on vieraannuttanut suomalaiset, erityisesti lapset luonnosta ja metsätaloudesta.

Esittelen työssäni erilaisia mahdollisuuksia metsä- ja ympäristöasioiden opetusmalleiksi ja samalla tuon esille joitakin kansalliseen kulttuuriimme kuuluvia metsäasioita. Liitteistä löytyy lisää malleja lasten kanssa käytettävistä lauluista, runoista ja uskomuksista.

Metsäsertifiointiin lisättiin vaatimus lasten ja nuorten metsäosaamisen lisäämisestä vuonna 2005. Tämä kriteeri 26 on pohjana kertoessani eri mahdollisuuksia lasten metsäpäivien järjestämiseen. Tutkintotyössä esitetään myös kansainvälinen metsäopetusmenetelmä, jonka hallinta edellytetään Keski-Euroopassa metsäalanammattilaisilta heidän viedessään ryhmiä tutustumaan metsiin.

TAMPERE POLYTECHNIC

Forestry programme

Jouni Marttila	Make forests familiar to pre-schoolers
Engineering Thesis	41 pages + 7 appendices
Thesis Supervisor	Senior lecture Pirjo Puustjärvi
May 2008	
Keywords	Forest certification, forest education, nature education, pre-school

ABSTRACT

The aim of my engineering thesis "Make forests familiar to pre-schoolers" is to set out the possibilities of how best to introduce forestry to children and especially to pre-schoolers. As the forest is a core value in the Finnish make-up, the knowledge of forests and forest products is considered self-evident for every Finn. Modern society has become technological and this fact has estranged Finns, especially children, from nature and forestry.

I present various possibilities for educational methods to teach about the forest and the environment. I also introduce some aspects and beliefs regarding forests which belong to our national culture. See appendices for examples of children's songs, rhymes and fables.

The criteria "Increasing children's and young people's knowledge of forestry" was added in Forest certification in 2005. My description of various possibilities of arranging children's forest days is based on this criteria no. 26. I also introduce an international method of forest education, which is required of forest professionals in Middle Europe to use when conducting group field trips in the forest.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
1.1 Kohderyhmä.....	6
1.2 Esikouluopetus	7
1.3 Tutkintotyön tavoite.....	8
1.4 Taustaa tutkintotyölleni	8
1.5 Metsäalan koulukummi.....	8
1.6 Toimintani koulukummina.....	9
2 METSÄSERTIFIINTI	10
2.1 Metsäsertifiointi yleensä	10
2.2 Mitä varten on metsäsertifiointi?	10
2.3 PEFC-järjestelmä	10
2.4 FSC-järjestelmä.....	11
2.5 FFCS-järjestelmä	11
2.6 Metsäsertifiointin vaikutukset metsäkentällä.....	11
2.7 Metsäsertifiointin kriteerit.....	12
2.8 Metsäsertifiointin toteuttaminen Suomessa	12
2.9 Metsäsertifiointin kriteeri 26: ”Lasten ja nuorten metsäosaamisen lisääminen”	12
3 KRITEERIN 26 TOTEUTTAMINEN SUOMESSA VUODEN 2005 JÄLKEEN.....	13
3.1 Metsäkeskusten toiminta lasten ja nuorten metsäopetuksessa.....	14
3.2 Metsänoppimispolku.....	14
3.2.1 Metsän – ja puuopetuksen tavoitteet:.....	15
3.3 4H-järjestöjen toiminta metsäopetuksessa.....	15
3.4 Metsänhoitoyhdistysten toiminta	16
3.5 Luontokoulut.....	16
3.6 Suomen ladun Metsämörri-toiminta	17
3.7 Sähköinen viestintä metsäopetuksessa.....	17
4 KANSAINVÄLINEN METSÄ JA PUU OPETUSTOIMINTA	18
4.1 Metsäopetus ruotsissa esikoululaisille	18
4.2 Metsäopetus Iso-Britanniassa esikoululaisille	18
4.3 Metsäopetus Tanskassa esikoululaisille	19
5 KANSAINVÄLINEN METSÄOPETUSHANKE METSÄAMMATTILAISILLE.....	20
5.1 PAWS-pedagogista työtä metsässä.....	20
5.2 PAWS-hanke.....	20
5.3 Kansainvälisen metsäkasvatuksen päämäärät.....	21
6 TUTKIMUKSIA LASTEN, NUORTEN JA OPETTAJIEN METSÄASENTEISTA.....	22
6.1 Selvitys opettajien metsäasenteista	23
6.2 Haasteet lasten ja opettajien metsäasenteiden selvityksestä	24
7 METSÄ- JA YMPÄRISTÖASIOIDEN OPETTAMINEN ESIKOULULAISILLE	25
7.1 Metsä- ja puuopetuksen osa-alueet ja niiden tavoitteet	26
7.2 Hyvän ympäristökasvatuksen opetusmallit.....	27
8 ESIMERKKI ESIKOULULAISTEN METSÄPÄIVÄSTÄ.....	29
8.1 Taustaa	29
8.2 Esikouluopettajien käytännönohjeet lasten metsäpäivälle.....	29
8.3 Yleiset ohjeet	30
9 OPETTAJIEN EHDOTTAMAT AIHEET PÄIVÄN OHJELMAKSI.....	31
9.1 Metsiemme yleiset puulajit	31
9.2 Metsän pelottavuus ja todelliset vaarat	32

9.3 Jokamiehen oikeudet.....	32
9.4 Metsätalous	33
9.5 Opetusmateriaalin vaatimukset metsäpäivään.	33
9.6 Esimerkkejä metsäpäivän opetusmateriaalista ja sen käyttämisestä.....	34
10 KUVAUS KÄYTÄNNÖN TOTEUTUKSESTA	36
10.1 Taustaa	36
10.2 Metsäpäivän kulku lasten kanssa	36
10.3 Yhteenveto opettajien kanssa metsäpäivästä	37
LÄHTEET.....	38

LIITTEET

- 1 METSÄSERTIFIOINNIN VAATIMUKSET METSÄKESKUSALUEELLE
- 2 METSIEMME HYVÄT JA HUONOT PUULAJIT
- 3 JOKAMIEHEN OIKEUDET
- 4 LEIKKEJÄ ESIKOULULAISILLE
- 5 SANANLASKUJA
- 6 METSÄAIHEISIA LAULUJA
- 7 METSÄAIHEISIA RUNOJA JA LORUJA

1 JOHDANTO

Suomalainen hyvinvointi yhteiskunta on pitkälti kehittynyt metsistä saaduilla rahoilla. Olemme kehittyneistä maista metsäisin ja tämän vuoksi kansainvälisesti pidetään Suomea metsien suurvaltana. Suomalaiseen kansanperinteeseen ovat aina kuuluneet metsiin liittyvät asiat: lorut, sanonnat, leikit ja laulut, jotka aikuisenakin muistamme. Nämä koulussa ja kotona opetetut asiat olisi tuotava nykyajan lasten tietoisuuteen. Monikohan lapsi on kuullut kertomuksia metsän hengistä, tontuista ja uskomuksista sekä metsän eläimistä vanhemmiltaan iltasatuna kerrottuna? Laulutunneillakaan ei enää taideta laulaa vanhoja metsäaiheisia lauluja, kuten Oravan pesä tai Metsän poika ja runojen ja lorujen lausuminenkin on jäänyt vähemmälle. Nykyaikana kouluissa voitaisiin pitää metsäaiheisiäkin hetkiä kertaamalla vanhoja asioita.

Kaupungistumisen myötä yhä useammille perheille on katkennut kytkös maaseutuun ja metsiin. Koska metsätietous ei kartu kotona, on kouluilla ja varhaiskasvatuksella yhä suurempi vastuu metsätietojen ja -taitojen opettamisella. Tietoyhteiskuntamme kansainvälistyessä eivät koulujen opettajat ehdi opettamaan lapsille riittäviä metsätietoja, joita jokaisen Suomessa kasvaneen oletetaan hallitsevan. Tämä metsätietojen ja -taitojen opettaminen on aloitettava jo päiväkodeissa.

Varhaiskasvatusosuus oli jätetty hyvin pieneksi metsäalan opetusmateriaalissa, sillä oli arveltu, että lasten leikeissä heille sopivat metsäasiat tulevat itsestään esille.

Käpylehmät ja risumajojen tekeminen eivät kuulu nykylapsen normaaliin leikkiin, tähän ei usein ole mahdollisuuttakaan, koska hoitopaikkojen läheltä ei löydy metsää tai luontoa. Myös hoitajien ja opettajien passivisuus tehdä metsäasioita tunnetuksi johtuu osittain opetusmateriaalin puutteellisuudesta.

1.1 Kohderyhmä

Pitäessäni metsäpäiviä esikoululaisille ja ensimmäisen luokan oppilaille huomasin, että on vaikeaa kertoa metsistä ja luonnosta heidän kehitystasollaan. Erilaiset metsäalanoppaat oli suunniteltu vanhemmille lapsille ketkä hallitsevat lukemisen. Varsinaisia pienille lapsille suunniteltuja kirjoja ja opetusmateriaalia ei löytynyt, nämä kaikki tiedot oli haettava eri lähteistä. Opettajien oma panostus asioiden hakemiseen oli ratkaisevan tärkeätä, tästä johtuen metsäasiat jäivät vähemmälle. Savonlinnan

lastentarhanopettajat toivat keskusteluissa esiin nämä puutteet metsä- ja luonto-opetuksen käytännön ohjeista. Heidän huolenaiheenaan oli, kuinka voitaisiin helpommin tuoda ympäröivää metsää ja luontoa pienille lapsille tutuksi. Perussanaston hallinta metsistä tulisi kuulua kansalaistaitoina kaikille suomalaisille.

Esikoululaisia on vuosittain noin 80000 oppilasta ja näiden sekä muiden varhaiskasvatuksessa olevien asiat on hyvinkin unohdettu alueellisissa sekä valtakunnallisissa toimenpideohjelmassa. Pelkästään pääkaupunkiseudulla heistä on 11000 lasta, jotka aloittelevat vuosia kestävästä opiskelusta. Näihin lapsiin olisi alettava synnyttämään kiinnostusta metsä- ja luontoasioista. On liian myöhästä alkaa kertoa metsistä ja niissä työskentelevistä ihmisistä 9. luokan lopulla, kun ammatinvalinnan ohjaus aloitetaan.

(Rannikon metsäkeskus, FFSC-sertifiointikriteeri 26, 27.2.2006)

1.2 Esikouluopetus

Esikoululaisten opetuksen lähestymistapana on lapsen kehitystaso, eli esiopetuksessa on oltava tietoa lapsen kehityksestä ja kehitystasosta. Tietoa-alueiden sisällöt ovat sovellettava lapsen ikätasoa vastaaviksi ja tunnettava opetuksen ja oppimisen muotoja sekä tietorakenteiden kehitystapoja. Esiopetuksessa on tärkeää käyttää lapsen ikätasoa vastaavia käsitteitä ja asioiden tutkimis- ja lähestymistapoja. Havainnollistaminen onkin tärkeää, samoin asioiden ja ilmiöiden liittäminen lapsen jokapäiväiseen elämään. Opetuksen toiminnassa tarjotaan mahdollisuuksia niin yksilölliseen kuin ryhmässä ja yhteisössä tapahtuvaan toimintaan. Leikki on oppimiskokemuksena hyvin keskeinen esimerkiksi tiedollisen, taidollisen ja tunteiden oppimisen kannalta.

Esikouluopetus on lapsilähtöistä, mikä näkyy siinä, että lapset voivat vaikuttaa jatkuvasti toiminnan sisältöön ajatuksillaan, ideoillaan, huomioillaan, kysymyksillään ja ihmettelyillään. Vääriä ajatuksia, mielipiteitä tai ideoita ei ole, vaan kaikkia rohkaistaan tuomaan asioita vapaasti ja rohkeasti esille. Toiminta suunnitellaan vapaasti löysän ohjelman sisällä huomioiden lasten ajankohtaiset ideat, asiat ja kiinnostuksen kohteet. (Vienola Vuokko 2001: Joensuun Yliopisto Kokemuksia päiväkodin ympäristökasvatuksesta)

1.3 Tutkintotyön tavoite

Kaikkeen metsäopetuksen lisääntymiseen on vaikuttanut metsäsertifiointijärjestelmien vaatimukset ja erityisesti kriteeri 26 lasten ja nuorten metsäosaamisen lisäämiseksi. Tämän tutkintotyön tavoitteena on tuoda esiin suomalaisen metsäsertifioinnin ja metsä- ja ympäristöopetuksen malleja, jotka ovat tarkoitettu varhaiskasvatukseen. Olen hakenut esikoululaisten kanssa toimiville aikuisille lähteitä, joista he voivat saada apua kertoessaan lapsille metsä- ja ympäristöasioista. Kerron myös omasta kokemuksistani siitä kuinka olen suunnitellut ja toteuttanut metsäpäivän esikouluryhmien kanssa.

Metsäopetuksen malleja on kehitelty uusien peruskoulujen opetusvaatimusten mukaisesti ja niihin ovat metsäalantoimijat kehittäneet opetusministeriön kanssa metsä- ja puuopetuksen mallin. Omassa tutkintotyössä olen enemmän keskittynyt esikouluikäisten metsä- ja ympäristöasioiden opettamiseen, koska katson sen jääneen vähemmälle valmiiksi kootuissa opetuspaketeissa. Metsä- ja ympäristöasioita voidaan opettaa eri menetelmillä, opetuksen lisäämiseksi ovat eri metsäalantoimijat ja sen kanssa läheisessä yhteistyössä olevat järjestöt lähteneet kehittämään menetelmiä. (Opetushallitus ja Suomen Metsäyhdistys 2000: Metsän oppimispolku)

1.4 Taustaa tutkintotyölleni

Etelä-Savon metsäkeskus ja sen alueella toimivat metsäalan toimijat saivat vuonna 2005 toimitetussa metsäsertifioinnin ryhmäauditoinnissa huomautuksen sertifioinnin kriteeristön kohdasta 26 ”Lasten ja nuorten metsäosaamista lisätään”.

Tämän huomautuksen johdosta alueellinen sertifiointitoimikunta valitsi Etelä-Savon alueella toimivista metsäalantoimijoista koulukummit alueen kouluihin. Alueellisista toimijoista suurimmat olivat metsäteollisuuden osalta: Metsäliitto, Stora Enso, UPM ja Versowood OY. Muita merkittäviä metsäalalla toimivia olivat Etelä-Savon metsäkeskus, metsänhoitoyhdistykset, Metsähallitus. Tuotteilleen ja toiminnalleen sertifiointia haluavat ja sitä saaneet veloitettiin toimimaan kriteeristön mukaisesti. (Etelä-Savon metsäkeskus 22.8.2006)

1.5 Metsäalan koulukummi

Valittu koulukummi toimii kunnan alueella yhdyshenkilönä metsäalantoimijoiden ja eri kouluasteiden välillä. Hän toimii myös erilaisten nuorisojärjestöjen yhdysmiehenä

metsäalan tapahtumissa. Joillakin alueilla ovat haettavissa kesätyö- ja harjoittelupaikat paikallisen koulukummin kautta. Hänen velvollisuutensa on hankkia apua tarvitseville opettajille ja kouluille opetuksessa tarvittavat tiedot metsäalalta. Koulukummin ei itse tarvitse mennä pitämään kaikkia metsään liittyviä tapahtumia tai luentoja, vaan hän järjestee tarvittavat henkilöt paikalle. Koulukummi edustaa työnantajaansa ja sitä kautta hänen edustamansa toimija toteuttaa sertifiointin kriteeristöä. Kaikkien metsälantoimijoiden pitää pystyä esittämään metsäsertifiointin auditoinneissa raportit kriteerin 26 toteutuksesta. (Etelä-Savon Metsäkeskus 22.8.2006)

1.6 Toimintani koulukummina

Minut valittiin metsäteollisuuden koulukummiksi Savonlinnan kaupungin alueelle. Valintaani vaikutti se, että olin toiminut Savonlinnan Pihlajaniemen ala-asteella epävirallisena koulukummina luontojärjestöjen kautta. Pidin vuosien 2006 ja 2007 aikana kymmenen metsätapahtumaa, pääasiassa ala-asteille ja esikouluilla, tapahtuman pituus oli keskimäärin kolme tuntia ja se päättyi retkieväiden syöntiin. Savonlinna yläasteiden metsäkurssilaisille pidimme Metsäliiton ja Itä-Savon Mhy:n edustajien kanssa metsäpäivän. Lapsia tapahtumassa päivän aikana oli noin 400, esittelimme metsänhakkuuta uudenaikaisilla metsäkoneilla ja metsänmittaukseen kuuluvia asioita. Metsäsäätiö tukee tapahtumia maksamalla tarvittavat kuljetukset, kuten meidänkin metsäpäivänä linja-autot.

Näistä tapahtumista yhteenvetona me toimijat huomioimme, että yläasteikäisille on nykyaikana melko turhauttavaa kertoa metsistä. Heidän ajatusmaailmaansa ei oikein mahtunut vanhanaikainen metsätalous sekä sen tarjoamat koulutus- ja työmahdollisuudet. Oli mielestämme liian myöhäistä kertoa 9. luokkalaiselle asioita metsistä, kun hän ei osannut edes pukeutua ulkoilman vaatimuksiin.

Ala-asteiden ja esikoululaisilla on vielä luonnostaan kiinnostus kaikkeen uuteen, tämän kiinnostuksen herääminen ja ylläpitäminen on metsälantoimijoiden velvollisuus.

2 METSÄSERTIFIOINTI

2.1 Metsäsertifiointi yleensä

Metsäsertifiointi on järjestelmä, jolla käytännön metsätalouden toimenpiteitä arvioidaan ennalta sovittujen ja määriteltyjen standardien suhteen. Sertifiointille asetetaan metsä- ja ympäristölakeja täydentäviä vaatimuksia, jotka ohjaavat metsien käyttöä ja hoitoa taloudellisesti, ekologisesti ja kulttuurisesti kestäväan suuntaan. Järjestelmä perustuu täysin vapaaehtoisuuteen ja yksi sen tärkeimmistä vaatimuksista on luotettavuus. Puun alkuperäketjun todentamisen sertifiointi on menettely, jolla osoitetaan todistettavasti käytetyn puun alkuperä, kannolta tehtaalle. (PEFC-metsäsertifiointijärjestelmä, [www.pefc.org])

2.2 Mitä varten on metsäsertifiointi?

Metsien sertifiointilla osoitetaan, että tuotteeseen käytetty puu on peräisin hyvin hoidetuista metsistä. Sertifioidulla puutuotteella saadaan kilpailuetu markkinoilla, kun voidaan taata ympäristötietoisille kuluttajille, että raaka-aine on peräisin hyvin hoidetusta metsästä. Metsäsertifiointista kertovaa tuotemerkkiä voidaan käyttää tuotteessa, jonka valmistuksessa on käytetty sertifioidusta metsästä peräisin olevaa puuta. Tuotemerkki on tärkeä varsinkin Iso-Britanniassa, Hollannissa ja Saksassa tehtävässä paperi- ja sahatavarakaupassa. Eri osapuolien sitoutuminen ko. sertifiointijärjestelmään sekä sertifiointistandardin ja merkin julkisuus edesauttavat metsäsertifiointin läpinäkyvyyttä. (Metsien sertifiointi - mitä se on 2002.)

2.3 PEFC-järjestelmä

PEFC (Programme for the Endorsement of Forest Certification Schemes) on kansallisten metsäsertifiointijärjestelmien yhteinen organisaatio, jonka kautta kansainväliset vaatimukset täyttävät metsäsertifiointijärjestelmät tunnustavat toinen toisensa. Tästä metsäsertifiointijärjestelmästä on kehittynyt maailman laajin metsäsertifiointin kattojärjestelmä. PEFC perustettiin vuonna 1999 ja sen periaatteet ovat Euroopan metsäministerit yhteisissä kokouksissaan sopineet. Järjestelmän etuina ovat hyvät suhteet metsänomistajaorganisaatioihin, toiminnalliset ja joustavat kriteerit, sekä markkinoiden kannalta neutraali imago.

(PEFC-metsäsertifiointijärjestelmä, [www.pefc.org])

2.4 FSC-järjestelmä

FSC (Forest Stewardship Council) (suomennettuna Hyvän metsänhoidon neuvosto) on kansainvälinen metsäsertifiointijärjestelmä, jonka tavoitteena on edistää ympäristön kannalta vastuullista, yhteiskunnallisesti hyödyllistä ja taloudellisesti kannattavaa metsien hoitoa. Järjestelmä on perustettu vuonna 1993 ja se perustuu kymmeneen metsien hoidolle määriteltyyn yleiseen periaatteeseen, Suomessa tämä järjestelmä ei ole saanut kannatusta johtuen ympäristöjärjestöjen ja metsäteollisuuden eriävistä näkökannoista FSC:n kriteereissä. Tämän järjestelmän vahvuus on, että se on vanhin metsäsertifiointimenetelmä ja sillä on voimakkaampi ympäristöimago. (FSC-sertifiointijärjestelmä www.fsc.fi)

2.5 FFCS-järjestelmä

Suomalaisiin metsätalouden ja metsänomistuksen oloihin kehitetty FFCS-järjestelmä (Finnish Forest Certification System). Yksi sertifioinnin tärkeimmistä vaatimuksista on luotettavuus. Luotettavuus erityisesti sertifiointielinten puolueettomuuteen ja standardien laajaan hyväksyntään on tärkeitä.

Metsäsertifiointijärjestelmä perustuu yleiseurooppalaisiin kestävän metsätalouden kriteereihin. Suomalaisella metsäsertifiointimenetelmällä FFCS sertifioidut metsät ja alkuperäketjut oikeuttavat käyttämään tuotteissa PEFC-merkintää. (FFCS-suomalainen sertifiointijärjestelmä, [www.ffcs.fi])

2.6 Metsäsertifioinnin vaikutukset metsäkentällä

Sertifiointi täydentää metsiin kohdistuvaa lainsäädäntöä ja sen tavoitteita. Sen tehtävänä on muuttaa määritellyt tavoitteet kestävän metsien hoidon ja käytön osalta käytännön tasolle. Sekä edistää tehokasta ja korkealaatuista toimintaa metsäorganisaatioissa ja auttaa tunnistamaan onnistumisen työntekijätasolla asti. Metsäalallatoimijoiden vuorovaikutus erilaisten sidosryhmien kanssa lisääntyy, ymmärrys ja luottamus toisten toimintaan kasvavat. Kansainvälisen ja kansallisen vuorovaikutuksen lisääntyminen saa erilaiset näkemykset lähentymään metsätaloudessa. Ympäristöjärjestöt alkavat ymmärtää jollakin tasolla metsäalan markkinoimaa kestävää metsätaloutta. Kansainvälisesti pystytään trooppisten metsien häviämistä estämään, koska on määritelty mitä ovat laittomasti/laillisesti hakatut puuraaka-aineet. (Suomen Metsäsertifiointi ry. 2008)

2.7 Metsäsertifiointin kriteerit

Suomessa metsäsertifiointi tapahtuu alueellisesti ja sitä varten on laadittu ryhmäsertifiointin kriteerit metsäkeskustoimialueen tasolla.

Metsäsertifiointijärjestelmän säännöt ja vaatimukset on koottu omaan kriteeristöön, näitä on kaikkiaan 28. Kriteereissä edellytetään muun muassa metsänuudistamisen- ja taimikonhoitotöiden tekemistä ajallaan sekä luontoarvojen säilymisen turvaamista.

Vastuullisen jokamiehen oikeuksien kunnioittamiselle on asetettu omat vaatimukset.

Metsäalan työntekijöiden ammattitaidon ylläpidolle ja ohjeistukselle ja metsänomistajien koulutukselle on omat kriteerinsä.

Kriteerien noudattaminen perustuu puolueettoman osapuolen valvontaan, mikä varmistaa, että kestävä metsätaloutta harjoitetaan. Kriteereitä tarkennettiin ja selkeytettiin paremmin ymmärrettävään muotoon ja uudet otettiin käyttöön vuonna 2005. (Suomen Metsäsertifiointi ry. 2008)

2.8 Metsäsertifiointin toteuttaminen Suomessa

Suomessa metsäsertifiointia toteutetaan alueellisena ryhmäsertifiointina, missä perhemetsäomistajien, metsäteollisuuden, muiden yksityismetsänomistajien sekä valtion ja yhteisöjen metsät ovat vapaaehtoisuuteen perustuen mukana. Tämän lisäksi voivat sertifiointiin sitoutua metsätalouden suunnittelussa, puunkorjuun suunnittelussa ja toteutuksessa sekä metsäomistajien neuvonnassa mukana olevat ihmiset, yritykset ja organisaatiot. Metsäsertifiointiin osallistuvalla organisaatiolla on velvoite käyttää sertifiointiin sitoutuneita yrittäjiä. Metsäsertifikaatti on voimassa 5 vuotta ja niitä on 13 alueellista, sen toteutusta tarkastaa riippumaton sertifiointiyritys seuranta - auditoinneissa vuosittain.

2.9 Metsäsertifiointin kriteeri 26: ”Lasten ja nuorten metsäosaamisen lisääminen”

Peruskouluissa ja lukioissa opiskelee noin 720000 oppilasta, joiden metsäosaaminen on tärkeätä Suomen metsätalouden tulevaisuudenkin kannalta.

Kriteeri 26. lasten ja nuorten metsäosaamisen lisääminen lisättiin uusiin tarkistettuihin kriteereihin vuonna 2003 ja otettiin käyttöön vuonna 2005. Alueelle laaditaan metsäohjelma jolla edistetään lasten ja nuorten metsäosaamista. Merkittävimmät metsäalan toimijat yhdessä metsäalan nuorisotyöstä ja koulutuksesta vastaavien tahojen kanssa laativat toimenpideohjelman tämän kriteerin toteuttamista varten.

Alueellinen toimenpideohjelma sisältää suunnitelman, lasten ja nuorten metsäluontoa, metsänhoitoa ja metsätaloutta koskevan osaamisen lisäämiseksi. Metsäkeskukset koordinoivat toimintaa ja valvovat sen toteuttamista alueellaan, näillä on alueellisesti tehtyjä toimenpideohjelmia, joihin on sisällytetty metsäpäiviä, metsävisakilpailuja. Valtakunnallisen metsäviikon yhteydessä on pidetty lasten ja nuorten tapahtumia. Tämän kriteerin yhtenä toteuttamismuotona on myös eri kouluasteilla metsäopetusta antavien opettajien perehdyttäminen metsäasioihin, tähän on myös perustettu kansainvälinen projekti.

(Rannikon metsäkeskus, FFSC-sertifiointikriteeri 26, 27.2.2006)

3 KRITEERIN 26 TOTEUTTAMINEN SUOMESSA VUODEN 2005 JÄLKEEN

Lasten ja nuorten metsä- ja luontotietouden lisääminen tulee ottaa huomioon kaikilla metsään liittyvillä päätöksenteon tasoilla. Tästä on hyvänä esimerkkinä se, että lapset ja nuoret on otettu yhtenä osapuolena mukaan YK:n metsäfoorumin UNFF -prosessiin. Suomen kansallisessa metsäohjelmassa yhdeksi tavoitteeksi on asetettu lasten ja nuorten metsätietouden lisääminen, sekä metsäorganisaatioiden roolin kasvaminen tässä työssä. Maassa jossa on niin paljon metsää kuin Suomessa, lasten ja nuorten pitäisi tietää metsästä sen verran onko se heidän juttunsa vai ei. Pakollinen metsäopetus olisi liitettävä perusopetukseen eri opetustasoilla, tällöin metsäkeskusteluun osallistuvatkin tietäisivät, mistä he puhuvat. Lasten ja nuorten metsäosaamista alettiin lisätä vuoden 2005 aikana, kun se tuli uutena kriteerinä metsäsertifiointiin.

Metsäosaamista vahvistetaan jatkamalla metsäalan tunnettavuutta ja edistää toimintaa varhaiskasvatuksesta lukioihin asti. Vuodesta 2005 lähtien on Suomen Metsäyhdistys, metsäkeskukset, metsänhoitoyhdistykset, metsäteollisuus, 4H-järjestöt ja opetusvirastot yhteistyönä järjestäneet koululaisille suunnattuja metsäpäiviä. Metsän oppimispolun valtakunnallisen ohjausryhmän aktiivisen yhteistyön kautta opetussuunnitelmien perusteisiin sisällytettiin, metsiin perustuviin elinkeinoihin tutustuminen ja luonnonvarojen kestävän käytön ymmärtämisen tavoitteet. Koulut toteuttavat näitä oppimistavoitteita itsenäisesti tukeutuen Suomen Metsäyhdistyksen tuottamaan aineistoon. Opetussuunnitelmien tavoitteisiin vaikuttaminen on myös jatkossa tärkeää metsäalan tunnettuuden ylläpitämiseksi Alueelliset metsäkeskukset

koordinoivat toimintaa, mikä käsittää mm. koululaisille ja päiväkotilapsille suunnattuja toiminnallisia metsäpäiviä ja retkiä. Valtakunnallisen metsäsertifiointikriteerien mukaisesti toiminnan tuli olla valmista vuoden 2006 loppuun mennessä.

(Pohjois-Karjalan metsäkeskus 2006)

3.1 Metsäkeskusten toiminta lasten ja nuorten metsäopetuksessa

Alueellisesti toimivat metsäkeskukset alkoivat organisoida kriteerin toteuttamista vuonna 2004 julkaistujen varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen opetussuunnitelmien mukaisesti. Metsäkeskukset ovat laatineet toimenpideohjelman alueelleen, mitenkä tätä kriteeriä kehitetään ja noudatetaan. On perustettu alueellisia metsäopetuksen ohjausryhmiä suunnittelemaan vuosittain toimenpiteitä opetuksen lisäämiseen. Metsäkeskukset ympäri Suomea alkoivat toteuttaa suunnittelemiensa toteutusohjelmia kriteerin 26 mukaisesti. Näistä hyviä esimerkkejä ovat Lounais-Suomen metsäkeskuksen hanke ”Metsän oppimispolku Lounais-Suomessa”. Tämän hankkeen tavoitteena oli edistää leirikoulujen käynnistämistä Metsän oppimispolku-mallin mukaisesti, laatia toimenpiteitä metsäosaamisen lisäämiseksi ja antaa ulkopuolista apua koulujen metsäopetukseen. Hanke myös järjesti metsäaiheisia koulutustilaisuuksia opettajille ja opettajaopiskelijoille. Metsän oppimispolku-hankkeeseen osallistui 1,5 vuoden aikana noin 7500 henkilöä.

(Lounais-Suomen metsäkeskus 28.6.2006)

Pohjois-Karjalan metsäkeskuksen toimenpideohjelmaan kuuluu vuosittain järjestettävä Eskarin metsäpäivä. Tämä vuodesta 2002 lähtien pidetyllä metsäpäivällä on tavoitteena saada lapsille syntymään metsästä elämyksiä ja tutustumaan metsässä tehtävään työhön. Eskarin metsäpäivään osallistuu kaikki alueella toimivat esikoulut ja päiväkodit. (Pohjois-Karjalan metsäkeskus 2006)

3.2 Metsänoppimispolku

Valtakunnallisesti synnytetttiin metsän oppimispolku. Se on metsä- ja puuopetuksen malli, joka pyrkii koulun ja muun yhteiskunnan yhteistyönä kohentamaan lasten ja nuorten metsään liittyviä tietoja ja taitoja. Tällä toteutetaan metsä- ja puuopetusta niin, että siitä muodostuu varhaiskasvatuksesta lukioon yltävä yhtenäinen metsän oppimispolku. Metsänoppimispolun ohjausryhmään kuuluvat mm. MTK, Tapio, Metsäteollisuus ry, Metsähallitus, BMOL (Biologian ja maantiedon opettajien liitto),

Opetushallitus ja metsäkeskukset sekä muita alan toimijoita. Metsä- ja puuopetus jaetaan kuudeksi osa-alueeksi, joissa jokaisessa on oma näkökulmansa metsään koskeviin tietoihin, taitoihin sekä elämyksiin ja arvostuksiin. Kuusi osa-aluetta ovat seuraavat: metsäluonto, metsän antimet ja virkistyskäyttö, metsäluonnon suojeleminen, metsätalous, puun käyttö ja jalostus sekä metsä ja kulttuuri. Näitä tavoitteita ja sisältöä päivitetään vastaamaan Opetushallituksen julkaisemien uusien opetussuunnitelmien perusteiden vaateisiin.

(Opetushallitus ja Suomen Metsäyhdistys 2000: Metsän oppimispolku)

3.2.1 Metsän – ja puuopetuksen tavoitteet:

- Suomalainen nuori tiedostaa metsän suomalaisen erityisvahvuutena.
- Tietää metsän merkityksen Suomen talous- ja kulttuurihistoriassa ja sen aseman suomalaisessa identiteetissä.
- Tuntee metsän muuttuvana ekosysteeminä suomalaisessa maisemassa, myös sen merkityksen fyysisen ja psyykkisen virkistystyön lähteenä.
- Ymmärtää metsätalouden, metsäteollisuuden ja muun puunjalostuksen kansantaloudellisen painoarvon, sekä merkityksen työnantajana sekä sosiaalisen ja kulttuurisen hyvinvoinnin ylläpitäjänä.
- Tietää miten metsää, puuta ja muita metsän antimia voidaan käyttää ottaen huomioon niiden ekologiset, taloudelliset, sosiaaliset ja kulttuuriset arvot.
- Osaa itse käyttää puuta eri tavoin ja ymmärtää puun merkityksen metsäteollisuuden raaka-aineena.

(Opetushallitus ja Suomen Metsäyhdistys 2000: Metsän oppimispolku)

3.3 4H-järjestöjen toiminta metsäopetuksessa

Vuonna 2000 aloitettiin 4H-järjestön toimesta Metsissä Mahdollisuus – hankkeita useiden 4H-piirien alueilla. Tavoitteena on luoda metsä- ja luontoalan yhteistyöverkostoja, lisätä niiden avulla lasten ja nuorten metsä- ja luonto-osaamista ja kehittää niitä lisääviä toimintamalleja. Puolueettomana järjestönä 4H toimii erinomaisena linkittäjänä eri metsäalantoimijoiden ja ympäristöjärjestöjen välillä. Tämän hankkeen tavoitteena on olla peruskouluopetuksen tukena ja tarjota realistista metsäkuvaa, sekä saada nuoria kiinnostumaan metsäalan opiskelusta. Jokaiseen kuntaan perustettiin tätä hanketta varten metsätiimi, joka laatii kuntakohtaisen

toimintasuunnitelman lasten ja nuorten metsä- ja luontoalan tietämyksen lisäämistä varten. Paikalliset metsätiimit järjestivät koululaisten metsäpäiviä, koko perheen metsätapahtumia ja tehtiin pysyviä metsäpolkuja, joiden ympärille tapahtumia suunniteltiin. (Ruuskanen Juha 4.12.2007: Metsissä Mahdollisuus-hanke)

3.4 Metsänhoitoyhdistysten toiminta

Paikalliset metsänhoitoyhdistykset ovat tehneet omia toimintasuunnitelmia lasten – ja nuorten metsäosaamisen lisäämiseksi. Osassa yhdistyksiä on toimintaa suunniteltu toteutettavaksi Leander-rahoitteisena, kuten Itä-Hämeen Metsätietoa kouluihin- hanke. Tämän hankkeen tavoite on edistää lasten ja nuorison positiivista asennetta metsänkäyttöön ja hoitoon, opettaa heitä ymmärtämään metsätalouden sekä metsien monimuotoisuuden merkitys. Toiminta metsänhoitoyhdistyksissä tapahtuu pitämällä oppitunteja ja metsäpäiviä kouluissa ja päiväkodeissa, myös useisiin kuntiin on tehty pysyvä metsä- ja luontopolku. Näiden yhteyteen on suunniteltu opastaulut ja tehtäväpapereita. (Linnamäki Teija , Metsänhoitoyhdistys Itä-Hämeen jäsenlehti Kotimetsä, 2005)

3.5 Luontokoulut

Suomeen on perustettu parikymmentä luontokoulua eri puolella maata, ne toimivat erilaisten teemojen mukaisesti. Metsäluontokoulut toteuttavat toimintaansa mm. luontopolkujen, satuhahmojen ja työssä oppimisen kautta. Leirikoulut ovat luontokoulujen toimintaa, missä metsäopetusta toteutetaan toivomusten mukaisesti. Pienemmille lapsille tuodaan metsää ja luontoa tutuksi satuhahmojen avulla metsäretkillä kertomalla heille satumaisella tavalla luonnosta. Esimerkkejä tällaisista metsäasioihin erikoituneista kouluista ovat: Kouvolassa toimiva metsäluontokoulu Siivet, tämä koulu on tuonut metsätuntemuksen osaksi kaikenikäisten elämään, tavoitteenaan lisätä paikallisten metsätuntemusta ja metsissä viihtymistä. (Luontokoulu Siivet 2007 <http://www.luontosiiwet.fi/>)

Oulussa toimiva Hönttämäen luontokoulu, joka antaa lukuvuosittain 6000 oppilaalle metsäteemalla painotettua opetusta. Hönttämäen koulu sai vuonna 2005 kunniakirjan valtakunnallisilla metsäpäivillä ansioistaan aktiivisesta ja idearikkaasta toiminnasta metsäopetuksen parissa. (Kestävän kehityksen mallit Oulun kaupunki 2005-2008)

3.6 Suomen ladun Metsämörri-toiminta

Liikunta – ja kuntourheilu järjestö Suomen latu huomasi toiminnassaan, että nykyajan lapset ovat vieraantuneet luonnosta ja metsistä. Kaupunkien asfalttipihoilla leikkimään tottuneet lapset, eivät uskalla lähteä metsiin, jotka sijaitsevat nykyään yhä kauempana turvalliseksi koetusta kotipihasta. Aikaisemmin lapset elivät lähempänä luontoa. Asuttiin maalla tai lähiössä, josta oli lyhyt matka metsään. Silloin metsät olivat luonnollisia leikki- ja liikkumispaikkoja. Lapset osallistuivat myös marjojen ja sienien keruuseen muun perheen mukana.

Metsämörri elää metsässä ja on eläinten ja lasten ystävä. Metsämörri on leikki- ja satuhahmo, joka voi puhua eläinten kanssa, sitten se voi kertoa lapsille kaikesta metsässä tapahtuvasta. Hän opettaa lapsia kohtelemaan varoen kaikkea elollista, jottei luontoa roskattaisi ja eläimet viihtyisivät luonnossa. Jatkuvuuden periaatteen mukaisesti lapsena kerätyt luontokokemukset muodostavat tärkeän pohjan luontosuhteelle aikuisena. Huolehdi luonnosta, on Metsämörriin sanoma. ”Yhtään roskaa heitä en, luontoa näin suojelen”, opettaa hän lapsia. Mörriin liittyvien mielikuvitusleikkien avulla aikuisten on helppo tehdä metsästä ja luonnosta jännittävä seikkailu pienille lapsille.

Metsämörri pitää kaikesta elollisesta ja osaa lukea luontoa kuin kirjaa ja opettaa tätä taitoa myös lapsille. Metsässä on salaisia paikkoja ja näkymättömiä voimia, sieltä kuuluu salaperäisiä ääniä ja jännittäviä tuoksujia. Metsässä on mystiikkaa, joka ei aina ole niin ilmeistä ja helposti löydettävissä. Metsämörriin elämä luonnossa voi synnyttää monia mielikuvituksellisia ja opettavaisia keskusteluja lapsen ja aikuisen välille. Lapsi tarvitsee luontoa, hänen pienenä oppiessa se tuntemaan, on aikuisenakin helpompi ymmärtää metsien merkitys suomalaiselle yhteiskunnalle.

(Metsämörri lasten retkenohjaajan opas, www.suomenlatu.fi)

3.7 Sähköinen viestintä metsäopetuksessa

Joka Lapsen Luontopolku on internetin kautta käytettävä lähiluonto-opetuspaketti esikoululaisille ja peruskoulun 1.-6. luokkalaisille. Näillä poluilla esiintyy lähiluonnossa näkemiäsi eläimiä, kasveja ja lintuja. Lisäksi sivuilta löytyy kuhunkin otsikkoon liittyviä leikkejä ja vinkkejä siitä, mitä voit ulkona ja metsässä tehdä.

Metsäteema on jaettu vuodenaikojen ja elinympäristöjen mukaisesti käyttäen seuraavia menetelmiä metsäopetusaineistossa: havainnointi, tarkkailu, sään seuranta ja vuodenajan merkit. (Lounais-Suomen Agenda 21, Puuha Päiviä ja Retki Hetkiä)

4 KANSAINVÄLINEN METSÄ JA PUU OPETUSTOIMINTA

4.1 Metsäopetus ruotsissa esikoululaisille

Ruotsin metsäopetus lapsille ja nuorille alkoi jo vuonna 1973, jolloin aloitettiin Skogen i Skola metsäohjelma. Metsäohjelman tarkoituksena on saada kaikki Ruotsissa tapahtuva opetus samanlaiseksi, riippumatta siitä missä osissa maata se annetaan. Tämän ohjelman alle koottiin kaikki metsäalan toimijat ja yhteistyökumppanit, joiden tarkoituksena oli antaa opetusta nuorille ja lapsille. Toimintaan kuuluu metsäaiheisia tapahtumia, kuten luontokouluja ja retkiä metsäteollisuuksien tuotantolaitoksille. Metsäohjelma toimittaa myös lehteä Skogen i Skolan, joka ilmestyy kuutena numerona vuodessa. Ruotsalaiseen metsäopetusmalliin kuuluu esikoululaiselle sopivia tehtäviä, leikkejä ja retkipäiviä.

Ruotsalaiset ovat myös perustaneet erityisesti pienille lapsille tarkoitettut Metsämörrikoulut, ne aloittivat jo vuonna 1957. Idean ja toiminnan kehittäjänä oli Gösta Frohm. Tämä voimakastahtoinen mies oli huolestunut ruotsalaisten puutteellisista ulkoilutottumuksista. Kaupungistuminen oli ollut voimakasta. Lasten leikkipaikkoina olivat useimmiten pihat, kadut ja parkkipaikat. Gösta Frohm halusi viedä lapset ulos metsiin, kallioille ja veden äärelle ja tämä tuli tehdä lapsen mielenkiintoa ja mielikuvitusta herättävällä tavalla. Niinpä hän loi satuhahmon, jota alettiin kutsua Skogsmulle eli suomalaisittain Metsämörri. Nykyisin n. 40 000 lasta käy vuosittain Ruotsissa Metsämörrikoulun. Toiminta tapahtuu koko maan kattavan Friluftsförbundet -järjestön alaisuudessa. (Tidningen Skogen i Skolan 2007)

4.2 Metsäopetus Iso-Britanniassa esikoululaisille

Britanniassa on koululaisten ja nuorison metsäopetukseen panostettu hyvin paljon, kun verrataan metsien merkitystä kansantaloudelle ja maan asemaa kansainvälisessä metsäpolitiikassa. Metsä- ja puuopetus lähtee pitkälti metsien virkistyskäytön ja erityisesti metsästyksen sekä riistanhoidon kautta. Britanniassa ei tunneta

pohjoismaista jokamiesoikeutta luonnossa liikkumiseen, vaan teiden ja puistojen ulkopuolella kulkeminen on hyvinkin valvottua.

Iso-Britannian Forestry Commission on paikallinen metsäkeskus, jonka toimintaan kuuluvat useat metsä- ja luonto-opetukset tapahtumat, mitkä on erityisesti tarkoitettu lapsille. Tapahtumista heillä löytyy lapsille tarkoitettuja oppitunteja metsäasioista, sekä metsässä pidettyihin syntymäpäiviä kutsuja. Britannian lapsille tarkoitettuja leikkejä, tutkimustehtäviä metsään ja luontoon liittyvinä löytyy internetin metsäkoulusivuilta FEI-Forest Education Initiative. Täällä asiat on ryhmitelty ikäkausittain huomioiden lapsen kehityksen mukanaan tuomat seikat. Esikoululaisille sopivia opetustehtäviä ja leikkejä löytyy ikäryhmästä 5 -7 vuotiaat.

Luontojärjestöistä metsä- ja luonto-opetukseen on luontokoulujen kautta erikoistunut BTCV-British Trust for Conservation Volunteers. Tämä myös tarjoaa eri ikäryhmille sopivia metsä- ja luontopäiviä, yhdessä tekeminen ja oppiminen on heidän opetusmallinsa. Kouluttajista osa on vapaaehtoisia opiskelijoita, jopa suomalaisia vaihto-oppilaitakin löytyy. (Forest Commission GB 2008)

4.3 Metsäopetus Tanskassa esikoululaisille

Tanskalaiset ovat metsäasioiden koulutuksessa lapsille ja nuorille olleet edellä kävijöitä, 1980-luvulla Englantilaiset opiskelijat kävivät ottamassa heiltä mallia ja perustivat Iso-Britanniaan metsäkoulunsa. Tanskalainen metsä- ja luontokoulutoiminta peruskouluasteille on ottanut mallia Ruotsista. Tanskan metsäopetuksen materiaalit ja opetusmenetelmät löydät heidän metsäkoulu sivuilta Skoven i Skolen. Tänne on kerätty eri kouluasteille ja ikäkausille sopivia tehtäviä ja leikkejä. Tanskalaiset metsäsivut metsäopetusta varten eivät ole tarkoitettu kansainväliseen käyttöön, koska niistä ei ole käännöksiä muille kielille.

Tanskan metsäkouluissa toteutettava metsäopetuksen malli toteuttaa kansainvälistä koulu- ja metsäohjelmaa LeAF- Learning About Forests. Leif on osa kansainvälistä ympäristökasvatusta tukevan FEE- Foundation for Environmental Educationin toimintaa. FEE tunnetaan Suomessa paremmin Vihreä lipun alla toimivista kouluista. Vihreä lippu on päiväkotien, koulujen ja oppilaitosten kestävä kehityksen ohjelma. (SkovAvisen 2008)

5 KANSAINVÄLINEN METSÄOPETUSHANKE METSÄAMMATTILAISILLE

5.1 PAWS-pedagogista työtä metsässä

Suomen metsäyhdistys ryhtyi keväällä 2004 mukaan Euroopan unionin puitteissa järjestettävään ja sen rahoittamaan kuuden maan metsäopetushankkeeseen nimeltään Pädagogische Arbeit im Wald. Tällä opetushankkeella perehdytetään metsäalan ihmisiä kertomaan muille metsäasioista.

Metsäsertifioinnin kriteeri 26 ” Lasten ja nuorten metsäosaamisen lisääminen” tarvitsee myös metsäalan ammattilaisilta ja opettajilta perehtymistä kyseessä olevaan asiaan. Metsäalan ammattilaiset ovat pitäneet esitelmiä ja luentoja erilaisissa seminaareissa alan ammattilaisille tai muutenkin metsistä kiinnostuneille ihmisille. Heidän ei ole tarvinnut panostaa opetukseen, vaan se on mennyt vanhoilla opituilla tavoilla.

Nyt onkin yleisönä lapsia ja nuoria, joille metsäasiat ovat täysin outoja jo pelkät termitkin saavat heidän ajatuksensa sekaisin. Näissä tapahtumissa on saatava tavallinen ihminen kiinnostumaan metsä- ja luontoasioista. Lapsissa on otettava huomioon myös heidän ikäkautensa ja sitä kautta oppimistaso, ei ole sama opettaa esikoululaista kuin yhdeksäsluokkalaista, joka on tehnyt melkein päätöksensä mitä isona alkaa tehdä. Metsätapahtumissa on usein lasten ja nuorten mukana heidän opettajansa, hänellä on tietty vaatimustaso haluamastaan koulutuksesta.

Metsäammattilaisen on pystyttävä tuomaan hallitsemansa metsäasiat esille, niin että oppilaat ja opettaja ovat tyytyväisiä saamastaan tiedosta. Ei voida käyttää opettajia tai kouluttajia tiedonvälittäjinä, koska silloin menetetään tärkeää informaatiota ja tilanteen aitous kärsii, kun asioita selitetään uudestaan. Lapset ottavat paremmin tiedon vastaan suoraan asiantuntijoilta kuin opettajiltaan ja tuovat sen myös esiin.

(PAWS-pedagogista työtä metsässä 2004)

5.2 PAWS-hanke

PAWS-hankkeen avulla annetaan lisävalmiuksia opettaa ja kertoa metsästä tavallisille, metsistä vieraantuville ihmisille, erityisesti lapsille ja nuorille. Projektiin osallistuu metsä- ja metsästysalan edustajia Saksasta, Suomesta, Itävallasta, Slovakiasta ja Tsekin tasavallasta. Suomessa ensimmäinen kurssi metsäammattilaisille pidettiin Kurun metsäoppilaitoksella syksyllä 2006. Itävallassa on koulutettu tällä menetelmällä 800 metsäammattilaista, siellä ei lapsia saa viedä metsään ilman tätä

pätevyitysmiskoulutusta ja se on pakollinen aine metsäkouluissa. Saksassa tämä koulutus on sisällytetty osavaltioiden lainsäädäntöön, muissa projektiin osallistuvissa maissa koulutus on vapaaehtoista, suositellaan se silti suoritettavaksi. Onneksi Suomessa vielä uskalletaan metsiin, myös opetukseen pätemättömän metsäasiantuntijan kanssa.

Keski-Euroopassa on pitempi historia metsä- ja metsästysalanammattilaisten perehdyttämisessä opetustapoihin ja taitoon kertoa metsäasioista tavallisille ihmisille. On huomattava samat vaikeudet kaikkialla Euroopassa, ihmiset ovat vieraantuneet metsistä, lääkkeenä on tähän viedä ihmiset metsään. Tämän projektin kannalta tärkeitä asioita ovat: metsäpedagogiikan saaminen osaksi metsäalanopetusta, oppimateriaalin kehittäminen ympäristönhoitoa ja metsänhoitoa selventävien opetusvinkkien ja mallien esittämisen kautta. Aineistoa luotaessa on huomioitava lasten ja nuorten eri-ikäkaudet ja vammaiset, sekä aiheiden ja laadun lujittaminen. (PAWS-pedagogista työtä metsässä 2004)

5.3 Kansainvälisen metsäkasvatuksen päämäärät

Metsään liittyvän ilon ja mielenkiinnon herättäminen lapsissa. Metsäalanammattilaiset voivat viedä lapset metsään tuntemaan sen rauhalliseen ilmapiiriin ja hiljaisuuteen. Samalla voidaan tutustua eläimiin ja kasveihin yhteisesti oppien, lasten saamat iloiset kokemukset ovat paras kiitos.

Ihailun opettelu, kyky ihaila tavallisia asioita. Luonnon ihmeellisyyden tiedostaminen, sen ymmärtäminen kokemalla ympärillämme oleva luonto asiana, joka irrottaa meidät arkisesta rutiinista. Lapsen olisi opeteltava ymmärtämään, että myös ilman ihmisen toimintaa syntyy jotakin vaikuttavaa ja ihmeellistä.

Metsätietojen tarjoaminen elävien esimerkkien avulla. Metsäammattilaiset voivat opettaa asioita ilman kirjoja ja tietokoneita viemällä lapset suoraan opittavan asian lähelle metsään. Metsästä voidaan osoittaa kuinka asiat ovat toisiinsa yhteydessä ja saatuja tietoja voidaan kokeilla käytännössä.

Metsäalan ammattien esittely. On paljon helpompi esitellä metsässä työskentelevien ihmisten ammatteja heidän työympäristössään. Täällä voidaan metsäalanammattilainen

esitellä asiantuntijana ja työnsä hallitsevana metsätalouden edustajana, joka kertoo metsien merkityksestä yhteiskunnalle.

Metsätalouden kestävän kehityksen esittäminen toimintamallina. Luonnonvarojen säilymisen perusteita ovat meidän suhtautumisemme rajallisiin luonnonvaroihin. Metsäopetuksella voidaan antaa tietoa kaikista metsän tehtävistä ja niiden keskinäisistä yhteyksistä. Myös metsätalouden kestävän kehityksen esittelemistä, luonnonvarojen vastuullisen käytön mallina muillekin aloille olisi metsäopetukseen sisällytettävä.

Arvojen välittäminen lapsille on metsäopetuksen tärkeä osa-alue. Eettisten ja moraalisten arvojen merkitys vähenee, vaikka ihmiset hakevat yhä enemmän elämän merkitystä. Opetukseen on sisällytettävä esittää ihmisen paikka luonnon osana ja hänen luonnollinen asemansa luonnossa.

Motivointi käyttäytymisen muutokseen, metsäopetuksella herätetään lapsen ja aikuisen vastuuntunto oman käyttäytymisen vaikutukseen ympäröivään luontoon. Yritetään rohkaista heitä tekemään ratkaisuja, jotka ovat kestävän kehityksen kannalta parempia.

Metsän ystävien etsiminen ja kokoon kutsuminen on metsäopetuksen tärkeitä kohtia. Ne ihmiset jotka pitävät metsistä ja ympäröivästä luonnosta olisi saatava aktiiviseen yhteistyöhön ajamaan yhteisiä asioita. Metsäammattilaisen on tarjottava aktiivisia toimintamalleja metsissä viihtyville ihmisille, että he voivat yhdessä harrastaa ja toimia.

Metsäretket ovat metsäalanopetuksessa hyvin tärkeitä, siellä voi tarjota tietoa metsän elämästä ja metsätalouden toiminnasta yhteiskunnan kannalta. Yhteiset retket erilaisten ikä- ja kohderyhmien välillä ovat parhaita tiedonantopaikkoja metsän tapahtumista ja antavat sellaisia kokemuksia mitkä muistetaan kauan.

(PAWS-pedagogista työtä metsässä 2004)

6 TUTKIMUKSIA LASTEN, NUORTEN JA OPETTAJIEN METSÄASENTEISTA

Suomen Metsäyhdistys on tutkinut lasten ja nuorten metsäasenteita ja – tietoja haastattelututkimuksilla vuosina on 2001 ja 2003. Tutkimuksissa haastateltiin yli tuhatta 6 – 18 vuoden ikäistä lasta ja nuorta eri puolilta Suomea. Vastanneista yli

puolet kertoi liikkuvansa metsissä kesäaikaan ja talvella hiihtävänsä, loput eivät halunneet käydä metsissä. Lapsista ja nuorista 70 % halusi lisätä metsien suojelua ja virkistyskäyttöä, vain 37 prosenttia tiesi mitä puusta tehtiin.

Iän kehittyessä kiinnostus metsiä ja metsäteollisuuden tarjoamia työ- ja koulutuspaikkoja kohtaan väheni. Vain 27 prosenttia piti mahdollisena voivansa työskennellä metsäteollisuuden palveluksessa. Metsätiedot tulevat edelleenkin pääasiassa koulusta, vanhempien merkitys tiedonantajina on vähentynyt tutkimuksen mukaan selvästi. (Suomen Metsäyhdistys 2008, Nuorisotutkimus 2003)

6.1 Selvitys opettajien metsäasenteista

Opettajien metsään liittyviä ajatuksia selvitettiin vuonna 2007 Suomen Metsäyhdistyksen Taloustutkimukselta tilaamalla tutkimuksella. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää metsätietoa ja - asenteita lastentarhanopettajilta, luokanopettajilta, biologian- ja maantiedonopettajilta. Opettajia pyydettiin arvioimaan eri aihealueiden painottumista opetukseen. Arvioitavat aihealueet olivat: metsäluonto, metsän antimet ja virkistyskäyttö, metsäluonnon suojelu, metsän hoito ja käyttö, puista valmistettavat tuotteet ja metsäkulttuuri. Kiinnostukseni kyseisessä tutkimuksessa oli varhaiskasvatuksen piirissä toimivissa lastentarhanopettajissa, nämä ovat ne henkilöt jotka metsää tekevät lapsille tutuksi.

Varhaiskasvatuksessa opetus painottuu metsäasioissa metsäluonnon opetukseen. Metsän antimia ja virkistyskäyttöä sekä metsien suojelua käsitellään melko paljon. Lastentarhanopettajat olivat muihin opettajiin nähden poikkeavia, koska he opettavat metsäasiat useimmin metsässä kuin sisällä. Kokonaisuudessaan oli vierailut metsiin vähentyneet selvästi, tietoa haettiin internetistä ja todelliset kohtaamiset metsissä tapahtuvaan toimintaa oli pudonnut. Metsäkäyttöön sekä hoitoon koskevissa kysymyksissä metsäammattilaisiin ja metsätutkijoihin luotettiin, vain ympäristöasioissa luotettavien joukossa olivat luonnonsuojelujärjestöt. Varhaiskasvatuksessa metsätiedon jakajaksi lastentarhanopettajista suurin osa mainitsi, että Suomen Latu/Metsämörrit ovat eniten metsäinformaatiota antaneena organisaationa. Tämän jälkeen tulivat ympäristöjärjestöt ja vain 25 % mainitsi metsäalanammattilaiset. Lastentarhanopettajista suurin osa tiesi, että hyvinvointimme perustuvan metsiin ja olivat sitä mieltä, että metsien käsittely on muuttunut

metsäluonnon hoidon kannalta parempaan suuntaan. Hieman alle puolet oli kuitenkin sitä mieltä, että metsien hakkuut uhkaavat eläin- ja kasvilajien runsautta.

(Suomen Metsäyhdistys, Opettajabarometri 2007)

6.2 Haasteet lasten ja opettajien metsäasenteiden selvityksestä

Suomen Metsäyhdistyksen teettämässä tutkimuksessa metsäasenteista ja – tiedoista kävi ilmi, opettajilla sekä lapsilla ja nuorilla huomioitavaa oli, kuinka metsissä käyminen on vähentynyt.

Tähän vähennykseen on varmaankin vaikutuksensa kuntien kouluille antamien määrärahojen supistuminen. Tulee hyvinkin kalliiksi kuljettaa linja-autolla lapsia kaupunkien keskustoista kauempana sijaitseviin metsiin. Olisiko kuitenkin opettajien asenteessakin korjaamista, on tietysti helpompaa opettaa asiaa nykyisillä audiovälineillä sisällä luokkahuoneessa kuin metsässä. Tällaiseen metsässä tapahtuvaan toimintaan on valmistauduttava etukäteen ja tarvittavaa tietoa opiskeltava, myös oppilaiden kiinnostuksen ylläpitämiseen on panostettava. Ylemmillä luokkasteilla myös oppilaiden asenteet ulkona tapahtuvaan opiskeluun ovat kielteiset. Metsässä liikkuminen ei ole trendikästä, kun on pukeutunut muodinmukaisesti. Pelkästään vaatetus tuo omat ongelmansa, on nuoria ja lapsia joiden varustukseen eivät kumisaappaat ja säähän soveltuvat ulkoiluvaatteet kuulu. Tämä voi johtua nuoresta ja lapsesta itsestään, mutta voi perheessä olla myös rahavaikeuksia näiden hankkimiseen.

Esikoululaisia onneksi saadaan vietyä vierailemaan metsiin, usein lastentarhat ja päiväkodit onneksi sijaitsevat metsien lähellä. Tämän ikäisen lapsen vaatetukseen kuuluvat säähän kuin säähän sopivat varusteet ja kumisaappaat. Lasten asennekin on toisenlainen, metsistä löytyy uutta tutkittavaa ja on mahtava elämys päästä retkelle. Lastentarhaopettajat vievät päivittäin lapset ulkoilemaan. Siitä ei ole iso askel siirtyä pihalta metsän puolelle opettelemaan ja leikkimään uusia asioita.

Varhaiskasvatuksesta vastaavien lastentarhanopettajien paras metsäasioiden tiedon lähde oli Suomen Ladun Metsämörri-satuhahmo. Pitäisikö tässä metsäalantoimijoiden katsoa peiliin, jos satuhahmot sekä siihen perustuva toiminta antaa parhaan tiedon metsäasioista opettajille ja lapsille. Metsämörri-toiminnalle on löytynyt tarvetta, joka on oikein hyvä asia. Metsämörri opettaa lapsia kunnioittamaan luontoa, liikkumaan

säällä kuin säällä kaikkialla metsissä. Näissä tapahtumissa opetetaan lapsia kohtelevaan varoen kaikkea elollista, jottei luontoa roskattaisi sekä eläimet saisivat viihtyä luonnossa. Tällainen toiminta saa lapsen kiintymään luontoon ja pienenä saadut luontokokemukset muodostavat tärkeän pohjan luontosuhteelle aikuisenakin.

Myös luontojärjestöjen antama tieto metsäasioissa oli lastentarhanopettajille suurempaa kuin muilla kouluasteilla. Tässä on hyväkin puolensa, jos ympäröivän luonnon tuntemusta opetetaan ja normaalista luonnonsuojelusta kerrotaan. On kuitenkin vaarana, että samalla mennään asioissa liian pitkälle, kun aletaan pelotella lapsille metsätalouden toimintoja metsissä. Samalla lapsen ajatuksia muokataan niin, että normaali metsänhakkuu on kaiken elollisen tuhoamista.

Metsäalan asiantuntijoilta oli metsätietoa saanut vain 25 % esikoulujen opettajista, tämä on hyvin vähän, koska esikoulussa aletaan antaa niitä pohjatietoja peruskoulun seuraaville asteille. Vääriä asenteita ja kokemusperäisiä tietoja on hyvinkin vaikea alkaa muuttamaan pienen lapsen ajatuksissa. Ensimmäisten luokkien opettajat eivät ehdi opettaa uusia asioita metsistä ja luonnosta lapsille. Lapsen vanhennettua on vääriä tietoja vain vaikeampaa muuttaa, näin se on myös muissakin oppiaineissa.
(Suomen metsäyhdistys, Lehtikuusi 1/2008)

7 METSÄ- JA YMPÄRISTÖASIOIDEN OPETTAMINEN ESIKOULULAISILLE

Lapsille metsä näyttäytyy monimerkityksellisenä paikkana. Lapset luovat suhteensa metsään toiminnan kautta, onhan se heille ennen kaikkea leikkipaikka. Myös suhde metsään ja ympäristöön avautuu, alkaa ympäristö muovautua leikin kautta. Se on lasten mielestä ihana leikkipaikka, kun siellä ei ole aikuisia ja saa olla rauhassa. Ihmiset hakevat ja saavat luonnosta esteettistä, henkistä ja fyysistä mielihyvää. Kun ihminen kokee kuuluvansa luontoon, hän huomaa olevansa riippuvainen siitä. Silloin hän pystyy helpommin tiedostamaan, ymmärtämään ja omaksumaan arvoja sekä toimintamalleja, mitenkä luontoon liittyviin asioihin voi vaikuttaa sekä omaan suhtautumistaan muuttaa. Myös tunne ja usko siitä, että metsissä ja muuallakin luonnossa tapahtuvia asioita voidaan ennakoida, jopa estää tai ainakin korjata, antavat elämälle merkitystä ja auttavat meitä oman elämämme hallinnassa.

Lasten ajatukset ovat hyvinkin lähellä meidän aikuisten ajatusmaailmaa. Tietomme ja kokemuksemme asioista on tehnyt meidän katsantokantamme paikoitellen hyvin yksipuoliseksi. Opetushallitus ja Suomen metsäyhdistys ovat yhdessä suunnitelleet opetuksen päämäärät varhaiskasvatukseen.

Metsänoppimispolussa on varhaiskasvatuksen ja kouluopetuksen asiat jaettu kuuteen osa-alueeseen. Näissä kussakin on oma näkökulmansa metsää koskeviin tietoihin, taitoihin sekä elämyksiin ja arvostuksiin. Osittain jako on tehty niin, että esikoululaisien näkökulmasta on menty asioihin, mitä heidän ikäisensä eivät ymmärrä. Itse olen tarkentanut osa-alueita heille sopiviksi omissa opetuksissani, huomioiden kuitenkin kaikki kuusi osa-aluetta.

7.1 Metsä- ja puuopetuksen osa-alueet ja niiden tavoitteet

Metsäluonto:

- lapset oppivat liikkumaan metsässä
- kiinnostuvat metsän yleisimmistä kasvi- ja eläinlajeista
- oppivat tuntemaan karkeasti metsätyypit, kuten suon, rehevän ja karumman metsätyypin

Metsän antimet ja virkistyskäyttö:

- lapsi oppii tuntemaan metsien yleisimmät marjat ja sienet
- sekä erottamaan myrkylliset syötävistä
- oppii tietämään mitä metsissä saa tehdä, alkaa tiedostamaan jokamiehen oikeudet ja velvollisuudet
- tietää, että metsistä haetaan hiljaisuutta ja rauhaa, tiedostaa kuinka minkälaisia elämyksiä sieltä saa

Metsäluonnon suojele:

- lapsi alkaa tiedostaa metsän elävän luonnon ja mitä ei sille saa tehdä
- kunnioittaa luontoa ja alkaa ymmärtää miten hänenkin tekemisensä vaikuttaa luontoon
- oppii ettei metsiä ja luontoa saa roskata tai muuten tarvella

Metsätalous ja metsänhoito:

- lapset alkavat ymmärtämään minkä takia metsiä hakataan ja hoidetaan
- metsä ymmärretään uusiutuvana luonnonvarana ja puun kasvatuksen sekä korjuuketju tunnetaan
- metsäalan ammattien nimikkeet tulevat heille tutuiksi ja tiedetään mitä kukin ammatti tekee

Puun käyttö ja jalostus:

- lapset tietävät mitä puusta voidaan tehdä ja sen merkitys tuotteiden raaka-aineena
- tiedostetaan metsäteollisuuden merkitys Suomelle ja hyvinvointielämällemme
- ymmärretään uusiutuva energia ja sen merkitys ympäristön suojelussa, tiedetään paperituotteiden kierrätys

Metsä ja kulttuuri:

- opitaan tietämään metsän merkitys kautta aikojen suomalaisille ihmisille ja elämäntavallamme
- tiedetään kuinka metsiä on hyödynnetty suomalaisessa elämässä ja kulttuurissa
- tiedostetaan metsämerkitys tulevaisuuden maailmassa
(Opetushallitus ja Suomen Metsäyhdistys 2000: Metsän oppimispolku)

7.2 Hyvän ympäristökasvatuksen opetusmallit

Hyviä kriteereitä varhaiskasvatuksessa metsäasioihin ei ole, ympäristökasvatuksen kriteerejä voidaan mielestäni käyttää tähän. Metsä- ja luontoasioissa ei saa ohittaa lapsen mielikuvitusmaailman mukanaan tuomia ajatuksia. On ymmärrettävä pienen ihmisen leikinomaista suhtautumista asioihin ja sitä kautta opetettava hänelle uusia asioita. Suomen ympäristökeskus ja ympäristöalantoimijat ovat suunnitelleet ympäristökasvatuksen opetusmalleja, mitkä ovat hyvin lähellä metsä- ja puuopetuksen malleja. Näissä on otettu enemmän huomioon kansainväliset ohjeet ja kestävän kehityksen ajatusmallit.

Ympäristökasvatuksen opetusmallit soveltuvat myös hyvin metsäpäivien teemoihin ja niissä ei ole mitään ristiriitaisuuksia. Ohessa esitän mallit ja olen niitä yrittänyt soveltaa esikouluikäisten ajatuksiin sopiviksi, muuttamatta mallin alkuperäistä tarkoitusta.

Huomioi lapsen kehitystason

Eri-ikäiset lapset ovat kehitykseltään luonnollisesti eri tasolla. Lapsen mielipiteitä ja kiinnostuksen kohteita tulee arvostaa eikä yrittää kääntää pientä lasta ajattelemaan kuin aikuinen. Lapsi ei metsä- ja luontoasioissa kehitystasonsa mukaisesti ole kiinnostunut kaikesta siitä mitä hänelle kerrot, ota kiinni siitä pienestä kiinnostuksesta ja ala kasvattamaan sitä suuremmaksi.

Kosketus elävään ympäristöön

Lapsi oppii leikin ja elämysten kautta nauttimaan ja oivaltamaan todellisessa ympäristössä tapahtuvista asioista. Tee metsäasioista hänelle ikimuistoisia kokemuksia ja anna lasten nauttia ympäristössään, missä hän saa kokea onnistumisen hetkiä.

Ongelmanratkaisu

Etsi lapsen kanssa eri ratkaisumalleja, ei ole vain yhtä oikeata ratkaisua luonnossa ja ympäristössä tapahtuville asioille. Selvitetään että metsissä ja ympäristössä tapahtuvalla toiminnalla on jokin seuraamus, mikä tullaan mahdollisesti tulevaisuudessa näkemään.

Toiminnallisuus

Tekeminen ja oppiminen yhdessä aikuisen kanssa ovat tärkeitä asioita pienen lapsen maailmassa. Ole sinä heidän esikuvansa näyttäessäsi, kuinka metsissä ja luonnossa toimitaan.

Tavoitteellisuus

Aseta toiminnallesi selkeät tarkoitukset mitä aiot lapsille opettaa ja kertoa metsistä sekä luonnosta. Suunnitelmallisuus kaikessa toiminnassa mitä lasten kanssa teet on tärkeitä, mutta anna myös tiettyä vapautta.

Totuudellisuus

Pyri aina kertomaan totuus, vaikka sillä voi olla negatiivisiakin vaikutuksia tulevaan toimintaan tai edustamaasi toimialaan. Selitä asiat lapsille niin, että he ymmärtävät, mistä on kysymys ja tarkista lapsilta, ovatko he ymmärtäneet kertomasi asiat.

Vaihtoehtoisuus

Opeta lapsille, minkä takia tässä on tehty näin ja tuolla taas toisella tavalla.

Vaihtoehtojen tiedostaminen ja toteuttaminen lisää lasten ja nuorten kiinnostusta metsäasioihin. Muista myös toisen vaihtoehdon tuomitseminen vaatii paljon ja se pitää hyvin osata selittää.

Turvallisuus

Metsissä ja luonnossa liikkumista opetellaan suunnistus- ja retkeilytaitojen avulla, jo lapsen oman turvallisuuden takia. Kaikkinainen pelko metsiä ja ympäröivää ympäristöä kohtaan olisi pyrittävä hälventämään.

(Suomen ympäristökasvatuksen seura SYKSE 2006)

8 ESIMERKKI ESIKOULULAISTEN METSÄPÄIVÄSTÄ

8.1 Taustaa

Olen pitänyt Savonlinnan Pihlajaniemen ala-asteen yhteydessä oleville esikoululuokille noin kolmen tunnin metsäteemaan liittyviä metsäretkiä. Koulun lähellä sijaitsee metsässä kulkeva kuntoilurata, jota olen pystynyt hyödyntämään tehdessäni päivän tehtäväradan. Tällainen ulkoilureitti helpottaa myös kulkemista metsässä, koska aina kaikilla lapsilla ei ole maastoon soveltuvaa vaatetusta ja liikkumisrajoitteisiakin saadaan otettua mukaan. Päivän suunnittelun olen aloittanut, kyselemällä opettajilta heidän toivomuksiaan sekä opetuksen tavoitteita metsäasioista että luonnosta.

8.2 Esikouluopettajien käytännönohjeet lasten metsäpäivälle

Lastentarhanopettaja Pirkko Happonen ja lastenhoitaja Tiina Repo antoivat tietynlaisen pohjan päivän ohjelmasta ja aikataulusta. Esikoululaiset ovat iältään 6 – 7 vuotta, joiden tärkein oppimistapa on leikin kautta oppiminen. Metsäpäivän suunnittelussa on otettava huomioon lapsilähtöinen toiminnan asenne ja varauduttava

siihen. Toiminnassa on huomattava, että päivänvetäjää kiinnostava asia voi ollakin ryhmässä olevien lasten mielestä ikävystyttävää, eikä niin kiinnostavaa. Suunnitelmat ovat oltava sellaisia, että ne antavat lapsille vapautta, joustavuutta ja toiminnan sisältöön voi tulla mahdollisia muutoksia hyvien kysymysten kautta. Etukäteen suunniteltuja hienoja juttuja ei tarvita kovin paljon, lasten aloitteesta alkaneet asiat ovat parhaita.

Tietoalueiden sisällöt on sovellettava lasten ikätasoa vastaavaksi ja on huomattava, että ryhmässä on ajattelutasoltaan eriasteella olevia lapsia. Metsäpäivän opetuksessa on tärkeää käyttää lapsen ikätasoa vastaavia käsitteitä ja tutkimis- ja lähestymistapoja. Havainnollistaminen, käytännön näyttäminen ja leikin kautta esittäminen ovat hyviä tapoja. Laulujen ja lorujen sekä tarinoiden kautta asioista kertominen on hyväksi koettu menetelmä. Myös vuorovaikutteinen opetus saa jäämään lasten mieleen asioita paremmin, kysele ja vastaa kysymyksiin, vaikka se ei koskisikaan opettamaasi aihetta. Yhdestä asiasta ei kannata kertoa pitkiä tarinoita, siihen voi palata uudelleen, kun se tulee vastaan. Esikouluikäiselle lapselle kokonaisuuksien ymmärtäminen saattaa olla vaikeaa, mutta lapsi voi toisaalta ymmärtää minkä takia luonnossa tapahtuu niin kuin tapahtuu. Muista, että opetus on helppoa, esikouluikäiset ovat vielä mielikuvitusiässä ja heidän kuvitteluaan ei rajoita mikään. Ryhmässä on mukana myös lapsia, joiden kiinnostus ympäröivään luontoon on vähäistä, näitä on yritettävä ottaa mukaan ja saada muut ryhmän lapsetkin huomaamaan nämä sivussa olevat.

8.3 Yleiset ohjeet

Suunnitellessa päivän aikataulua ota huomioon heidän ikänsä, se tulee se vastaan siinä, että kiinnostusta koko metsäpäivään kestää vain muutamia tunteja. Osassa esikouluja pidetään päivällä lepoaika, jolloin hiljennetään lepäämään ja saa jopa nukkua. Kaikki toiminta minkä tämä ulkopuolinen esittelijä kertoo tai käytökseltään tuo esille jää jotenkin pienen lapsen mieleen. Olet heidän esikuvansa mahdollisesti lapsen oman perheenkin kanssa tekemillä retkillä. Tämän vuoksi on varottava tekemästä mitään sellaista, mitä et heidän halua oppivan tai muistavan. Esimerkiksi älä katkaise puusta oksaa tai tallo kasveja, äläkä roskaa nuotiota tehdessä käytä puukkoa ja tulitikkuja oikein. Kiroilu ja tupakanpolto ovat luonnollisesti kiellettyjen asioiden listalla.

9 OPETTAJIEN EHDOTTAMAT AIHEET PÄIVÄN OHJELMAKSI

Esikoulun opettajat halusivat lapsille tutuksi asioita, mitä heidän olisi hyvä tietää yleensä metsästä ja luonnosta, mitään erikoistietoa ei tarvita. Tärkeimpinä asioina he pitivät, että opetan lapsia liikkumaan, kuuntelemaan, katselemaan, hiljentymään ja havainnoimaan metsää. Luonnon kunnioittaminen, sekä kaiken elollisen huomioon ottaminen metsässä liikkumisessa ja toiminnassa olisi lapsille kerrottava myös esimerkeillä näytettävä. Kysele, esittele ja vastaile lasten tuomiin asioihin, muista kehua, kun oikeita vastauksia löytyy. Lasten arviointikykyä kehittävät erityisesti kertomukset, jotka vetoavat lapsen tunne-elämään ja selittävät asioita toisesta näkökulmasta kuin aikuisen tosiasioihin perustuvat tiedot ja varoittavat esimerkit. Eskarilaisten kanssa asioista kerrottaessa voidaan keskustella enemmän syy-seuraussuhteista, esim. mitä luonnossa tapahtuu eri vuodenaikoina ja miksi.

9.1 Metsiemme yleiset puulajit

Yleisimmät puulajit ja niiden tunnistaminen toisistaan olisi hyvä opettaa. Myös pitää selittää mitä mistäkin puusta voidaan tehdä sekä mistä löytyy niistä tehtyjä asioita ja esineitä. Nykyajan lapset tuntevat paljon automerkkejä ja urheilijoita, mutta kuusi ja mänty voi olla heille outoja erottaa toisistaan, aloita asiat mahdollisimman yksinkertaisesti. Puulajeista voit näyttää esim. käpyjä, lehtiä tai oksia ja esitellä mistä ne erottavat toisistaan. Myös luokassa myöhemmin tapahtuvaan toimintaan olisi kerättävä eri puulajeista materiaalia. Opetta lapsia tunnistamaan myös puita eri-ikäisinä ja eri vuodenaikoina. Tällä tavalla voi kertoa lehtipuun elämästä vuoden aikajaksolla, tai metsän kasvusta ja sen taloudellisesta hyötykäytöstä taimesta kaadettavaksi kasvaneeksi puuksi.

Ennen lapset oppivat jo pieninä erottamaan eri puulajit toisistaan ja tietämään niiden käytöstä. Tämä oli jokapäiväisessä elämässä välttämätöntä tietää. Myös metsäalueiden suuret yhtenäiset erämaat saivat mielikuvituksen valloilleen. Suurilla puilla mitkä erottuivat muusta ympäristöstään, piti olla yliluonnollisia kykyjä ja metsissä piti asua omia asukkaitaan henkiä, männinkäisiä ja peikkoja. Suomalainen kansanusko metsän henkiin ja kristinuskon kertomukset antoivat puille ja metsälle oman merkityksensä.

Vähempiarvoisia, jopa huonoiksi puiksi mainitaan haapa, leppä, jalava, saarni ja lehmus. Niiden huonous johtuu vanhasta uskomuksesta, että ne ovat pirun luomia. Hyvyys ja huonous riippuvat siitä, minkä aseman puu kristinuskoon pohjautuvissa syntykertomuksissa on saanut. Hyviksi puiksi on nimetty kataja, koivu, kuusi, mänty, paju, pihlaja, tammi ja tuomi. Puun maine perustuu sen käyttöarvoon rakennuspuuna, raaka-aineena, ravinnon ja lääkeaineiden lähteenä.

(HJelt Marjut ja Aalto Jaana 2000: Taikametsä)

9.2 Metsän pelottavuus ja todelliset vaarat

Metsäpäivän yhtenä teemana olisi saatava lapsiin kotoa, mediasta tai muuten saatu metsäpelko poistettua tai ainakin vähenemään. Olisi selostettava, ettei metsissä ole mitään vaarallista, satujen peikot sekä muut kummajaiset eivät ole totta. Metsiimme kuuluu olennaisena osana isot petoeläimet: karhut, sudet ja ilvekset. Näitä on metsissämme aina elänyt ja niiden kanssa ovat esi-isämme tulleet toimeen. Ne eivät hyökkää ihmisten päälle, vaan väistävät sivummalle liikkeessämme metsissä. Eläimiä pitää kunnioittaa ja kohdatessa on parempi väistyä, mutta mitään pelättävää ei ole. Asenne metsä- ja luonto-opetuksessa pitää olla puolueeton, kertoa asiat niin kuin ne ovat liioittelematta tai väheksymättä mitään.

Metsistä löytyy kyllä lapsille vaarallisia asioista, on hyvä kertoa: kyykäärmeistä, ampiaisenpesistä ja pehmeistä soista. Metsäammattilaisten olisi selostettava näitä asioita esimerkeillä, myös neuvoa miten niitä voidaan varoa. Myrkylliset kasvit retkeily alueelta voidaan heille opettaa. Hyvä olisi esittää jokin esimerkki ja kertoa ettei kaikkeen tarvitse koskea saati laittaa suuhunsa.

9.3 Jokamiehen oikeudet

Metsien virkistyskäytöstä tärkein asia lapsille opeteltavaksi ovat ”jokamiehen oikeudet”. Nämä Pohjoismaissa ainoastaan voimassa olevat oikeudet ja velvollisuudet on lasten pienestä pitäen pyrittävä hallitsemaan. Näistä on selostettava tärkeimmät oikeudet, missä saa kulkea, mitä voi metsissä tehdä ja on myös muistettava sanoa, mitä ei saa tehdä. Keräilytuotteiden opettaminen on hyvä myös aloittaa, koska pienenä opittu sienestäminen ja marjojen keruu voi aikuisenakin jatkoa.

Metsäpäivän ajankohdan ollessa syksyllä, voidaan siihen liittää marjojen keruu, sienien kerääminen. Tässä ikävaiheessa on hyvä opettaa varmasti ravinnoksi kelpaavat marjat ja sienet. Liian aikaista on pienelle lapselle selostaa myrkyllisiä marjoja ja sieniä, ne on vaikea lapsen erottaa toisistaan. Marjoista löytyy vähemmän myrkyllisiä lajeja ja niistä voidaan varoittaa.

9.4 Metsätalous

Metsätalouden asioita voidaan opetella selvittämällä mitä mikäkin termi tarkoittaa, yleiset metsäsanat on osattava. Opetellaan mitä tarkoittaa tukkipuu ja kuitupuu, sekä selitettävä mitä niistä on jatkojalostettu. Sahalaitoksista ja paperitehtaista on hyvä kertoa, mitä tuotantolaitoksissa tehdään, sekä mitä puulajeja käytetään raaka-aineena.

Metsäalanammatit on hyvä käydä lävitse ja selostaa työnkuvat. Metsurien ja metsätoimihenkilöiden työvälineet voidaan käydä lävitse selostamalla niiden nimet. Samalla voidaan kertoa pukeutumisen turvallisuudesta. Metsäkoneiden nimet ja työnkuvat voitaisiin käydä läpi, sekä opetella tunnistamaan hakkuu- ja puutavaranajokone ja toisistaan.

Myös voidaan kertoa vanhoista työmenetelmistä ja ammattinimikkeistä. Historiaa ei saa unohtaa, puutavaran uitostakin on tehty monta hyvää elokuvaa.

9.5 Opetusmateriaalin vaatimukset metsäpäivään.

Varsinaista metsään vietävää materiaalia ei ole, sään, maaston ja etäisyyden tuodessa omat ongelmansa. Jos koulun läheltä löytyy suunniteltuja metsäpolkuja rastitehtävineen, voidaan näitä hyödyntää. On muistettava, ettei esikoululaisista osaa lukea kuin harvat, on siksi turha tehdä mitään tehtävälappuja tai esittää heille tauluja, joissa on paljon tekstiä. Valmistellessa lapsille metsäpäivää on hyvä olla valmiita kuvia ja niiden kautta kertoa heille asioita. Repusta pitää löytyä kuvia ja kirjoja, näistä voidaan selvittää metsästä löydettyjä asioita ja esineitä kuten kasveja, käpyjä ja sieniä.

Luontoa voidaan tarkkailla olemalla hiljaa, kuultaessa jotain erikoista selvitetään äänen lähde. Esimerkiksi kuunnellaan linnunlaulua niin kauan, että kaikki sen kuulevat. Tämän jälkeen arvuutellaan, mikähän se mahtoi olla, sitten katsotaan kirjasta

kuvia linnuista ja tunnistetaan se. Samalla tavalla voidaan tehdä kasvien kanssa, lapset löytävät kasvin ja sitä tunnistetaan yhdessä. Yleisimmistä kasveista voi etukäteen kopioida lapsille kuvia, kasvin löytyessä annetaan kuvat lapsille ja opetellaan kuvasta kasvin tuntomerkkejä. Hyviä kasveja ovat tällaiseen opetukseen mustikka, puolukka, puut, sammaleet, jäkälät jne., erityisesti myrkylliset kasvit on hyvä opettaa kuvien kautta.

Metsän termien opetteluun olisi paras tapa viedä lapset hakkuutyömaalle, siellä opetellaan tunnistamaan katkaistut tukit ja kuitupuut, selittää myös hakkuukone ja ajokone. Jollei tätä mahdollisuutta ole on hyvä olla piirros näistä asioista ja lapsille jaettavaksi kuvallinen moniste, missä kerrotaan termit. Metsäpäivän asioista on hyvä antaa jokin paperinen selostus opettajille, josta he voivat seurata asioiden selittämistä ja tietävät missä mennään. Hyvä olisi olla mukana jonkinlaisia keräilyastioita, mihinkä voitaisiin ottaa näytteitä mukaan sisälle tutkittavaksi. Myös askartelumateriaalin kerääminen myöhemmin tapahtuvaan toimintaan onnistuu metsäpäivän yhteydessä.

Metsäpäivän pohja-aineistona ja suunnittelun apuna olen käyttänyt Suomen metsäyhdistyksen ja Opetushallituksen suunnittelemaa Metsän Oppimispolku kirjan metsä- ja puuopetuksen varhaiskasvatuksen osiota ja Suomen ympäristökeskuksen opetusmalleja ympäristöasioihin. Lisämateriaalia löytyy liitteistä ja siellä on tarkempi kuvaus osasta käyttämästäni materiaalista.

9.6 Esimerkkejä metsäpäivän opetusmateriaalista ja sen käyttämisestä

Olen kerännyt esimerkkejä asioista, mitä voi käyttää esikoululaisten ja muutenkin lasten kanssa metsä- ja luontoasioista puhuessa. Ohessa esitän muutamia tällaisia asioita ja liitteistäni löytyy lisää aineistoa. Myös lähdeluettelossa on mainittu kirjoja ja internet-sivuja mistä löytyy enemmän materiaalia metsäpäivän suunnitteluun. Puulajeja voidaan opettaa seuraavanlaisella esimerkillä:

Kuusi

Kuusi on luettu aina hyviin puihin, se on antanut polttopuuna lämpöä, vaikka se hiukan palaessaan räiskyykin. Kuusipuu on erinomaista selluloosan ja paperin raaka-ainetta. Kuusen kerkistä on keitetty hilloa ja haudutettu teetä. Pihkaa on käytetty

voiteena parantamaan haavoja ja tulehduksia. Kristillisiin tapoihin on liitetty kuusi, jouluna tuodaan kuusi sisälle ja haudoille viedään havuja. Pirun pudotessa kuusen latvasta taittuivat oksat alaspäin ja jäivät siitä asti siihen asentoon. Kuusi on metsän puista vanhin ja viisain. Kuusen lähistöllä viihtyvät ”karkeatekoiset” metsän olennot kuten peikot, maahiset ja keijukaisiin kuuluvat hurjat keikkaat.

(HJelt Marjut ja Aalto Jaana 2000: Taikametsä)

Lapsille voidaan makkaraa paistaessa kertoa runoja, metsän synnystä seuraava Kalevalasta löytyvä sopii hyvin tähän tilaisuuteen.

Mäet kylvi männiköiksi,	pihlajat pyhille maille,
kummut kylvi kuusikoiksi,	pajut maille paisuville,
kankahat kanervikoiksi,	katajat karuille maille,
notkot nuoriksi vesoiksi.	tammet virran vieremille.
Noromaille koivut kylvi,	
lepät maille leyhkeille,	
tuomet kylvi tuorehille,	
raiat maille raikkahille,	Kalevala

Leikeistä lapset ovat kiinnostuneet ja se on heille parhaita hetkiä metsäpäivän toiminnassa. Useasta eri lähteestä löytyy leikkejä mitkä soveltuvat metsä- ja luonto-opetukseen. Niitä voi myös itse soveltaa omista tuntemistaan leikeistä, ohessa yksi esimerkki.

Puusokko

Jokainen viedään silmät sidottuna vuorollaan tietyllä alueella olevien puiden luokse. Hän saa tutustua kaikessa rauhassa puuhunsa, sen pintaan ja muotoon. Hän voi haistella ja maistella puutansa. Tämän jälkeen hänet tuodaan puun luota pois, luvan saatuaan hän voi lähteä hakemaan omaa puutaan silmät auki. Kun oikea puu on löydetty, jutellaan mistä kukin on tuntenut oman puunsa.

(Opetushallitus ja Suomen Metsäyhdistys 2000: Metsän oppimispolku)

10 KUVAUS KÄYTÄNNÖN TOTEUTUKSESTA

10.1 Taustaa

Metsäpäivään osallistuvassa ryhmässä oli 22 oppilasta, lastentarhanopettaja ja kaksi lastenhoitajaa, päivän pituudeksi oli suunniteltu 3 tuntia, johon sisältyi nuotiolla tapahtuva makkaranpaisto. Metsäpäivän jälkeen lapset askartelivat metsistä löydetyistä materiaaleista tauluja ja kasvattivat jokainen puun antamistani siemenistä. Opetuksen aiheen olivat esikouluryhmän vetäjät antaneet minulle sopiessamme retkipäivää, päivän aikataulua ja paikkaa. Minun tarkoituksena oli kertoa metsän yleisistä asioista kuten opettaa puulajeja, kasveja ja kertoa jokamiehen oikeuksista. Metsäammatteja olisi esiteltävä ja niiden yhteydessä myös selitettävä oma työnkuva. Minä kerroin minkälainen vaatetus lapsille olisi hyvä, reppuun pakasteastia askartelumateriaalia varten ja istuinalusta nuotiolla oleiluun.

10.2 Metsäpäivän kulku lasten kanssa

Klo 9.00 Aloimme metsäpäivän laulamalla Oravan Pesän, tässä eskarissa päivä aloitettiin aina aamulaululla.

Tämän jälkeen siirryimme läheiseen metsään parijonossa, kädestä kiinni pitäen. Metsän reunalla pysähdyimme ja kerroin lapsille, että metsässä valitsee hiljaisuus ja mekin haluamme olla mahdollisimman hiljaa, häiritsemättä luonnon rauhaa. Samalla kyselin heiltä, ovatko usein olleet metsissä ja mitä ovat siellä tehneet. Kaivoin repusta piirroksuvia puista ja pyysin lapsia menemään kuvassa olevan puun luo, kun jokainen oli löytänyt puunsa, kävin kysymässä tunnistikohan hän puun nimeltään. Pyysin ryhmän luokseni istumaan ja aloin kertomaan heille puulajeista kertomusten kautta hyvistä ja huonoista puista. Mistä puut ovat saaneet nimensä ja mitä niistä on ennen tehty ja mihinkä niitä nykyään käytetään. Keräsimme lehtipuiden lehtiä ja havupuiden käpyjä repussa oleviin astioihin, myöhempää askartelua varten. Lausuin heille Kalevalasta runon puiden kasvupaikoista, ja selitin mitä kasvupaikat kertovat metsästä. Puulajien opettelu lopetimme puulajihippaan, missä mänty oli turvapaikkana.

Seuraavalla pysähdyspaikalla otin maasta puolukan ja mustikan varpuja, opettelimme tunnistamaan näitä toisistaan. Minulla oli myös lapsille jakaa kuvia myrkyllisistä marjoista kuten kielo, näsiä ja sudenmarja. Opettelin heidän kanssaan, miten ne erottuvat syötävistä marjoista, kerroin heille jos ei tunnista marjaa, jättää sen koskematta.

Pidimme myös hiljaisen hetken jolloin yritimme olla mahdollisimman hiljaa ja kuulla, mitä metsä kuiskailee meille. Noin viiden minuutin hiljaisuuden jälkeen kyselin mitä oli kuulunut ja näkynyt. Linnun laulua oli kuulunut ja osa oli nähnytkin linnun, olin etukäteen käynyt suunnittelemassa reitin ja löytänyt peipposen pesän. Selitin heille peipposesta asioita, näytin heille kuvan lintukirjasta sekä paikalta poistuessa esitin jokaiselle missä pesä sijaitsi.

Tämän jälkeen olikin viimeinen kohde nuotiopaikka, missä pääsisimme eväiden syöntiin. Ennen kuin aloin tekemään nuotiota, kerroin nuotiopuiksi kelpaavista tervaksista. Annoin lasten haistaa miltä tällainen puu tuoksuu ja selitin mistä tuoksu johtuu. Kerroin myös tukki- ja kuitupuista, nuotiolla oli istuimena tukkeja ja polttopuut sahattiin vanhoista kuitupuista. Nuotiota sytytellessä selostin lapsille ”jokamiehen oikeuksia” mitä saa metsissä tehdä ja ei saa tehdä. Makkaraa paistaessa lausuin heille partiolaisten nuotiolaulun ja selostin kuinka siinä kerrotaan polttopuista. Syötyämme palasimme koululle ja siellä jaoin heille todistuksen metsäretkestä. Opettajat halusivat viimeiseksi laulaa metsään sopivan laulun, kerroin heille, että ”Metsämiehen laulu” on sopiva.

10.3 Yhteenvedo opettajien kanssa metsäpäivästä

Lastentarhanopettajien kanssa keskustelimme päivän jälkeen retken onnistumisesta ja pyysin heidän tekemään ehdotuksia saadaksemme seuraavan päivän paremmin onnistumaan. Suurimpia epäonnistumisia oli lasten mielestä metsäkoneiden ja moottorisahojen puute, erityisesti pojat olisivat halunneet päästä niitä katsomaan. Metsätapahtumiin mitkä on suunnattu lapsille, olisi tietysti saatava metsänhakuutyömaa näytille. Tällaisen hakuutyömaa kohteen näyttäminen ei aina onnistu, ne ovat kauempana kouluista ja vaativat järjestäjiltä enemmän. Hakuutyömaakohteiden näyttö kannattaa, jos koko koulu tai useampikin koulu kuljetetaan sinne. Koneet ja metsurit on varattu tätä tiettyä tapahtumaa varten ja heille maksetaan ansiot muulla tavalla. Myös koululaisryhmien vetäjiä pitää olla enemmän, yksi henkilö voi esitellä asioita noin luokalliselle lapsia. Kustannusten jakamiseen pitää myös löytyä lisää tahoja, kuten metsäyhtiöitä ja Suomen metsäyhdistys. Tämä minun pitämäni metsäpäivä onnistuu hyvin juuri pienille esikouluikäisille, mutta isommat vaativat jo paljon enemmän panostusta kaikilta tahoilta.

LÄHTEET

- Etelä-Savon metsäkeskus 22.8.2006, ohjeet Kouluksille
- FSC-sertifiointijärjestelmä, [Viitattu 18.2.2008], Saatavissa www.fsc.fi
- FFCS-suomalainen sertifiointijärjestelmä, [www.ffcs.fi], [Viitattu 18.2.2008],
Saatavissa: <http://www.ffcs-finland.org/>
- HJelt Marjut ja Aalto Jaana 2000: Taikametsä Suomen kirjallisuuden seura 95s.
Kestävän kehityksen mallit Oulun kaupungissa 2005- 2008,[Viitattu 18.2.2008],
Saatavissa:www.oulu.ouka.fi/ymparisto/pdf/Oulukasvaakest2005
- Kivijärvi Lea, Mäki Anneli, Porttila Riitta, ym, Leikkejä ja tehtäviä
varhaiskasvatukseen ja alkuopetukseen, [www.smy.fi], [Viitattu 19.3.2008]
Saatavissa:www.smy.fi/smy/Materiaalitdeve.nsf
- Kokkonen Marja 16.3.2006 Kansallisen metsäohjelman 2010 toteutuminen vuonna
2005, Metsäneuvoston kokous.
- Lappalainen Tarja , Metsäluontokoulu Siivet,[www.4h.fi], [Viitattu 19.3.2008],
Saatavissa:<http://www.luontosiiivet.fi/>
- Lasten ympäristökasvatus,[www.ympaistokasvatus.fi],[Viitattu 18.2.2008],
Saatavissa: http://www.ymparistokasvatus.fi/sykse/ilmas_opet.htm
- Linnamäki Teija , Metsänhoitoyhdistys Itä-Hämeen jäsenlehti Kotimetsä, 2005,
[Viitattu 23.3.2008], Saatavissa:www.itä-hame.mhy.fi
- Lounais-Suomen Agenda 21, Puuha Päiviä ja Retki Hetkiä
Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Varsinais-Suomen piiri MLL.[www.mll.fi],
[Viitattu 23.3.2008], Saatavissa:<http://varsinaissuomenpiiri.mll.fi/>
- Lounais-Suomen Metsäkeskus 28.2.2006: Metsän oppimispolku Lounais-Suomessa,
loppuraportti 11s.
- Metsien sertifiointi- mitä se on? Suomen Metsäsäätiö, PECF. 21 s.
- Metsämörri lasten retkenohjaajan opas,[Viitattu 18.2.2008]
Saatavissa: www.suomenlatu.fi
- Nikkinen Irja, Myyryläinen Maija 1997: Metsämörrikirjat, Multikustannus Oy 69s.
- Nykänen, R. & Kinnunen, J. 1992: Taivaanmerkit - pienten lasten ympäristökasvatus.
Mannerheimin Lastensuojeluliitto, UKP 80 s.
- Nykänen R 1992: Ympäristöntila ja ihmisen toiminta ympäristöpolku ala-asteelle,
Pohjola-Norden, Suomen ympäristökasvatusseura.
- Opetushallitus ja Suomen Metsäyhdistys 2000: Metsän oppimispolku, Gummerus 65s.

PAWS-pedagogista työtä metsässä, [www.paws.daa-bbo.de], [Viitattu 23.3.2008]

Saatavissa: http://www.paws.daa-bbo.de/summary_finish.php

PEFC-metsäsertifiointijärjestelmä, [www.pefc.org], [Viitattu 23.3.2008],

Saatavissa: <http://www.pefc.org/internet/html/>

Pohjois-Karjalan metsäkeskus 2006, alueellinen metsäohjelma 2006 -2010. [Viitattu 23.3.2008], Saatavissa: www.metsakeskus.fi/

Rannikon metsäkeskus 27.2.2006: FFSC-sertifiointikriteeri 26 toteutusohjelma.

Rosenberg Tove 1993: Pienestä pitäen ympäristökasvatus ja päiväkodin ekologinen arki RAK 28s.

Ruuskanen Juha 4.12.2007: Metsissä Mahdollisuus-hanke kansio 5. uudistettu painos, Suomen 4H-liitto, Helsinki.

Stora Enso Oyj 2008, Terve Metsä, numero 1/2008, s 18 - 19

Suomen Metsäsertifiointi ry. 2005, [Viitattu 23.3.2008], Saatavissa: www.ffcs-finland.org/pages/suomi/suomen-metsE4sertifiointi-ry.ph

Suomen metsäyhdistys 2006, Lehtikuusi 1/2006, s 8-9, Jussi Akkasen haastattelu

Suomen metsäyhdistys 2008, Lehtikuusi 1/2008, s 3 Suomalaisten metsäasenteet.

Suomen metsäyhdistys, Nuorisotutkimus 2003, www.smy.fi, [Viitattu 20.2.2008]

Suomen Metsäyhdistys, Opettajabarometri 2007, www.smy.fi

Suomen ympäristökasvatuksen seura SYKSE 2006, [Viitattu 23.3.2008]

Saatavissa: www.ymparistokasvatus.fi/sykse/ymp/semin.htm

Vienola Vuokko 2001: Joensuun Yliopisto Kokemuksia päiväkodin ympäristökasvatuksesta Savonlinnan opettajankoulutuslaitos 29s.

KANSAINVÄLISET METSÄOPETUKSEN WWW-SIVUJA

Englantilaisia metsäjärjestöjä:

Forestry Commission GB, www.forestry.gov.uk Forest Education Initiative, www.foresteducation.org

BTCV, British Trust for Conservation Volunteers, www.btcv.org.uk

Ruotsalainen metsäkoulun sivu: www.skogeniskolan.se, Tidningen Skogen i Skolan 2007

Ruotsalainen luontokoulun sivu: <http://www.naturskola.se/english/>

Tanskalainen metsäkoulun sivu: www.skoven-i-skolen.dk, SkovAvisen 2008

Tanskalaisten luontokoulujen sivuja: www.sns.dk/internat/natsch.htm

www.natur-vejleder.dk

METSÄSERTIFIOINNIN VAATIMUKSET METSÄKESKUSALUEELLE.

1. Lakisääteisiä vaatimuksia noudatetaan
 2. Alueen suurinta kestävää hakkuumäärää ei ylitetä
 3. Juurikäävän leviämistä estetään
 4. Metsänuudistamisessa käytetään Suomen luontaiseen lajistoon kuuluvia puulajeja
 5. Puunkorjuuvaurioita vältetään harvennushakkuissa
 6. Metsäsuunnittelulla edistetään metsien kestävää hoitoa ja käyttöä
 7. Taimikoita hoidetaan
 8. Yksityismetsien ensiharvennus- ja hankintahakkuiden edistäminen
 9. Suojelualueiden ja vahvistettuihin suojeluohjelmiin kuuluvien kohteiden suojeluarvoa ei vaaranneta
 10. Arvokkaiden elinympäristöjen ominaispiirteet säilytetään
 11. Uhanalaisten lajien tunnetut elinpaikat turvataan
 12. Säästöpuustoa jätetään uudistusaloille
 13. Geeniteknikalla muunneltua metsänviljelyaineistoa ei käytetä
 14. Metsätiesuunnitelmiin sisältyy ympäristöselvitys
 15. Paloalueiden lajistoa ja metsien terveyttä edistetään kulotuksella
 16. Vesistöjen ja pienvesien varteen jätetään kiintoaine- ja ravinnekuormitusta sitova suojakaista
 17. Suoluontoa säilytetään
 18. Vesiensuojelusta huolehditaan ojituskohteilla
 19. Pohjavesialueiden laatua ei heikennetä kemiallisilla torjunta-aineilla eikä lannoitteilla
 20. Kemiallisten torjunta-aineiden käyttöä vältetään metsien hoidossa
 21. Työntekijöiden osaaminen ja työkyky varmistetaan
 22. Laadukkaan ja turvallisen työnteon edellytykset varmistetaan
 23. Työnantajavelvoitteiden noudattaminen
 24. Metsänomistajien osaamista edistetään
 25. Vastuullisen jokamiehen oikeudet turvataan
 26. Lasten ja nuorten metsäosaamista lisätään
 27. Saamelaiskulttuurin ja saamelaisten kotiseutualueen luontaiselinkeinojen turvaaminen
 28. Porotalouden ja metsätalouden yhteensovittaminen
- (Suomen metsäsertifiointi ry. 2006)

METSIEMME HYVÄT JA HUONOT PUULAJIT

Hyvät puut suomalaisessa kansanuskossa

Kataja

Suomalaiset ovat katajainen kansa; sitkeä, kestävä ja vaatimaton. Katajasta on tehty tarvekaluja kautta aikojen, juoma astiat, voiveitset ym. pienet tarvekalut ovat katajasta valmistettu. Katajanmarjoja, versoja ja neulasia on käytetty mausteena ja teeksi haudutettua. Katajalla on tarunomainen maine, sen tuoksulla on karkotettu noitia ja pahoja henkiä. Suomalaiset kurittomat keijut, männinkäiset, saa pois nurkista polttamalla katajanoksia. Katajanmarjan sisällä on risti siksi, että Jumala on sen siunannut.

Koivu

Koivuja on kolme lajia: hieskoivu, rauduskoivu ja vaivaiskoivu, sekä koivun erikoismuoto visakoivu. Koivua on aina pidetty hyvänä puuna, koska sen puuaines ja tuohi ovat monenlaisten tarvekalujen raaka-aine. Tuohesta on jopa vaatteita tehty, tutumpia ovat virsut, kontit ja tuokkoset. Puuaineesta on rakenneltu huonekaluja, lattioita ja kauhoja. Koivun kaikkia osia on käytetty kansanparannuksessa, sillä on parannettu ihottumia, reumaa ja haavoja. Ravintoakin siitä on saatu, keväisin valutettu mahlaa juotavaksi ja lehdistä haudutettu teetä. Tutuimmaksi koivu on tullut meille saunavihtoina tuomaan kesän tuoksua. Koivut ovat kepeiden metsänhenkien puita, suomalaisista keijukaisista tanssihaluiset, ilakoivat keikkiäiset viihtyvät koivikoissa.

Kuusi

Kuusi on luettu aina hyviin puihin, se on antanut polttopuuna lämpöä, vaikka se hiukan palaessaan räiskyykin. Kuusipuu on erinomaista selluloosan ja paperin raaka-ainetta. Kuusen kerkistä on keitetty hilloa ja haudutettu teetä. Pihkaa on käytetty voiteena parantamaan haavoja ja tulehduksia. Kristillisiin tapoihin on liitetty kuusi, tuodaan kuusi jouluna sisälle ja haudoille viedään havuja. Pirun pudotessa kuusen latvasta taittuivat oksat alaspäin ja jäivät siitä asti siihen asentoon. Kuusi on metsän puista vanhin ja viisain. Kuusen lähistöllä viihtyvät ”karkeatekoiset” metsän olennot kuten peikot, maahiset ja keijukaisiin kuuluvat hurjat keikkaat.

Mänty

Männyn syntymisestä kerrotaan, että Jumala sanoi Pirulle, saat tehdä ne puut mitkä tunnet. Piru sanoi tuntevansa männyn, hongan ja petäjän, tämän vuoksi mänty on Pirun luoma ja muut puut Jumalan. Mänty on hyvä puu, sen rungoista on hirret ja pylväät veistetty, kaikki hirsitalomme ennen ja nykyään tehdään männystä.. Ilman mäntyjä olisivat esi-isämme täältä pois lähteneet, sen puuaineksesta on ensimmäiset linnoitukset tehty ja kannoista tervat poltettu. Nälkävuosina sen kuoren alla oleva nilakerros on antanut ravinnonlisää pettuleipänä. Kerkissä on C-vitamiinia, jota pureskeltu on puutostaudin hoidossa, pihkaa on käytetty laastarina haavoille.

Paju

Pajuja on useita lajeja, notkeana ja taivutusta kestävä on sitä voitu käyttää korien ja koppien tekemiseen. Pajujen kyky lähteä versomaan oksanpalasestakin on hyödynnetty kehitellessä pajuja eri tarkoituksiin, kuten aitapaju, koripaju ym. Pajun kuorta parkkia on kerätty nahkatehtaille nahan parkkausta varten. Pajun kuoresta on tehty voiteita erilaisten ihosairauksien hoitoon. Lapsille ovat palmusunnuntain virpomiseen käytetyt pajunoksat tutumpia ja pääsiäisenä kotiin maljakkoon tuodut pajunoksat, missä pajunkissat valkoisina aukeavat.

Pihlaja

”Pyhät on pihlajat pihalla” on vanha sanonta, kaunislehtien pihapihlaja on kautta aikojen pihapiiriä suojellut. Pihlaja on kuvattu usein kauniisiin joulupostikortteihin, sen kauniit marjat antavat ravintoa monille eläimille. ”Happamia sanoi kettu pihlajanmarjoista” kertoo niiden väkevästä mausta. Niiden suuren C-vitamiinimäärän vuoksi on marjoja kuitenkin hillona ja mehuna käytetty. Kansalääkinnässä on pihlajasta apua löydetty mahatauteihin ja verisuonien kalkkeutumiseen. ”Pihlaja ei kahta taakkaa kann”, kertoo uskomuksesta, jos on paljon marjoja, ei talvena tule lunta.

Tuomi

Tuomea on pidetty hyvänä puuna, sen oksista on tehty hevosen vitsoja ja reen osia. Tuomen valkoiset kukat huumaavat tuoksullaan loppukeväällä ja kaunistavat rantametsiä. Pohjois-Suomessa tuomi on Juhannuksen puu, se kukkii siellä silloin ja tuo hyvää taloon tullessaan. Tuomen marjoja ja kuorta on käytetty kansanlääkinnässä

yskään, päänsärkyyn ja oksenteluun. Siemeniä ei pidä syödä, niissä on ainetta mikä vaikeuttaa hengitystä.

Tammi

Tammi ei ole tyypillinen suomalaismetsien puu, mutta jo Kalevalassa sen suuruudesta ja poikkeuksellisuudesta on kerrottu. Tähän puuhun liitetään muinaisjumalia, Ukkosen jumala asui tammissa ja suomalainen Perkele, tämä johtuu siitä, että isona puuna salama usein iskee siihen.

Tammi on erityisesti keijukaisten ja luonnonhenkien rakastama puu, siksi ihmiset ovat käyneet koputtelemassa sen runkoa, saadakseen hyviltä hengiltä voimaa. Tästä on jäänyt meillekin tapa koputtaa puuta, kun kerromme hyvästä ja toivomme ettei onni käänny. Tammen puuainesta on käytetty tynnyrien, juoma astioiden raaka-aineena kautta aikojen. Arvokkaimmat huonekalut ja lattiat on tehty linnoihin tammesta.

Huonot puut suomalaisessa kansanuskossa

Haapa

Haavan lehtien havina ei ole voinut jäädä huomaamatta metsissä kulkevilta ihmisiltä. ”

Havisee kuin haavan lehti” sanotaan ihmisistä jotka pelkäävät jotakin asiaa.

Haapapuusta on tehty entisinä aikoina aidaspuita, heinälatoja ja saunanlauteita. Kaikki kuitenkin tunnemme haapapuun tulitikuista, mihinkä se ainoana puuna soveltuu.

Tuoreena haapapuu haisee, on sen uskottu haisevan, koska petturit haavan oksiin raamatun aikalaisina on hirtetty. Kansanlääkinnässä on käytetty haavan kuorta, lehtiä ja silmuja kuumeen ja tulehdusten hoitoon. Metsäympäristön kannalta haapapuut ovat tärkeitä, koska ne tarjoavat kodin useille sienille, hyönteisille ja liito-oravalle.

Leppä

Leppä on ainut lehtipuu jolla on käpyjä. Suomessa kasvaa kaksi leppälajia: tervaleppä ja harmaaleppä. Leppä vuotaa verta, kun sitä käsitellään, tämän on sanottu johtuvan siitä, että se oli Vapahtajan ristinpuuna. Lepän puuaineksen punaista väriä käytetään hyödyksi hienoissa puupaneeleissa ja koristeena huonekaluissa, siitä on myös puukenkiä tehty. Kuorista ja oksista on keitetty aineita, joilla on kankaita voitu värjätä. Leppää on käytetty taioissa, sairauksia vastaan ja lempeä nostattamaan.

Muut luonnossamme esiintyvät puulajit

Jalava

Etelä-Suomen lehdossa tavataan kaksi jalavalajia vuori- ja kynäjalava, jotka ovat rauhoitettuja. Sen puuaines on kestävä ja kovaa, ennen aikaan siitä tehtiin kärrinpyöriä ja rungoista koverrettiin vesijohtoja. Jalavia pidettiin pihossa suojelepuina, jos sen kaatoi, puussa asuvat henget suuttuivat ja alkoivat tuottaa epäonnea.

Saarni

Saarni on eteläisen Suomen puu, se vaatii paljon vettä ja ravinteita, siksi se kasvaa rehevissä korvissa. Saarnen puuaines on kestävä ja hyvin kovaa, sen vuoksi sitä käytetään työkalujen kädensijoihin, suksiin ja jääkiekkomailoihin. Viikingit uskoivat, että maailma oli korkea saarni, jonka juurella ihmiset asuivat ja sen oksilla Jumalat. Tämä johtui saarnen suuresta koosta sen kasvaessa lehtipuista suurimmaksi.

Lehmus

Lehmuksia on monta lajia, metsälehmus on niistä luonnonvarainen, se viihtyy rehevissä lehdossa. Puistolehmuksia ovat yleisiä kaupunkien puistoissa aina Rovaniemen korkeudelle asti. Lehmuksen puuaines on valkeaa, kevyttä ja pehmeää, tästä johtuen on siitä tehty tekojalvoja sodissa raajoja menettäneille sotilaille. Lehmuksen lehdet muistuttavat pieniä sydämiä, tämän vuoksi sitä kutsutaankin rakkauden puuksi.

(Taikametsä Marjut Hjelt ja Jaana Aalto 2000)

JOKAMIEHEN OIKEUDET

Sinulla on oikeus tehdä:

- liikkua jalan, hiihtäen tai pyöräillen luonnossa muualla kuin pihamaalla sekä muilla kuin sellaisilla pelloilla, niityillä tai istutuksilla, jotka voivat vahingoittaa kulkemisesta;
- oleskella tilapäisesti alueilla, missä liikkuminenkin on sallittua - voit esimerkiksi teltailla suhteellisen vapaasti, kunhan pidät huolen riittävästä etäisyydestä asumuksiin;
- poimia luonnonmarjoja, sieniä ja kukkia;
- onkia ja pilkkiä sekä veneillä, uida ja peseytyä vesistöissä sekä kulkea jäällä

Sinä et saa tehdä ilman lupaa:

- aiheuttaa häiriötä tai haittaa toisille;
- häiritä tai vahingoittaa lintujen pesiä ja poikasia;
- häiritä poroja ja riistaeläimiä;
- kaataa tai vahingoittaa kasvavia puita, ottaa kuivunutta tai kaatunutta puuta, varpuja, sammalta tms. toisen maalta;
- tehdä avotulta toisen maalle ilman pakottavaa tarvetta;
- häiritä kotirauhaa esimerkiksi leiriytymällä liian lähelle asumuksia tai meluamalla;
- roskata ympäristöä;
- ajaa moottoriajoneuvolla maastossa ilman maanomistajan lupaa
- kalastaa ja metsästää ilman asianomaisia lupia.

(Lisätietoja: Ylitarkastaja Pekka Tuunanen, ympäristöministeriö 2007)

LEIKKEJÄ ESIKOULULAISILLE

Mitä puuta tarkoitan?

Leikkijät vuorotellen arvuuttelevat toisiltaan, mitä puuta he kehollaan esittävät. Arvuuttelija päättää mielessään jonkin puun, muttei kerro sitä muille. Muut yrittävät kysymysten avulla saada selville, mitä puuta hän tarkoittaa. Kysymysten tulee olla sellaisia, että niihin vastataan joko kyllä tai ei. Kukin saa vuorollaan esittää kysymyksen ja se, joka arvaa oikein, saa arvuutella seuraavaksi muita.

Olen metsän puu!

Yksi leikkijöistä valitsee puun, menee seisomaan sen juurelle ja eläytyy puuksi. Muut leikkijät tulevat puun luokse ja ryhtyvät kyselemään puulta erilaisia asioita: kuinka vanha olet?, kuinka pitkä olet?, onko sinulla paljon latvassa käpyjä?, mitä latvastasi näkyy?, jne. Kun puun tarina on tullut tutuksi, vaihdetaan leikkijää. Tämä voidaan tehdä niin, että ensin opettaja eläytyy puuksi ja näyttää miten leikissä kysymyksiin vastataan.

Mikähän kasvi voisi tässä kasvaa?

Lapset valitsevat metsästä pienen alueen, esimerkiksi kivenkolon. Mietitään, millainen kasvupaikka se on ja millaisia kasveja ja puita siinä voisi kasvaa. Lapsilta kysytään mitä kasvi tarvitsisi pystyäkseen kasvamaan tällä alueella. Pitäisikö hakea lisää multaa, onko vettä saatavilla, paistaako siihen aurinko vai onko paikka varjoinen.

Tunnistetaan erilaisia siemeniä.

Kerätään metsästä käpyjä, koivun urpuja, tammen terhoja jne. ja irrotetaan niistä kuivattamalla siemenet. Kun siemenet on saatu näkyviin, opetellaan tuntemaan niitä. Samalla kerrotaan mitenkä siemenet puista leviävät kauemmaksi ja mitkä eläimet niitä käyttävät ravinnokseen. Lapset voivat yhdistellä siemenen paperille piirrettyyn puun kuvaan.

Kasvatetaan metsä sisälle.

Lapset alkavat miettiä mitä siemenet tarvitsevat kasvaakseen isoiksi puiksi. Annetaan lasten kerätä asioita, mitä luulevat tarvitsevansa, että siemenet alkavat kasvamaan. Lapsille annetaan ohjeita mitä laitetaan laatikkoon kuten multaa, vettä. Jokainen saa kylvää siemeniä omalle kohdalleen, alue merkitään nimilapulla. Laatikkona olisi hyvä käyttää taimitarhojen kennolaatikoita, niin jokaiselle olisi oma kasvatettava taimi, myös jogurttipurkit kelpaavat tähän. Lapset seuraavat viikoittain alkavatko siemenet itämään, arvuutella voidaan kenenkä siemenet itävät ensimmäiseksi ja kenen taimet ovat keväällä isoimpia, kun esikoulu loppuu. Koulun loppuessa toukokuussa voidaan taimi antaa muistoksi esikoulusta.

Oman puukirjan tekeminen.

Lapsi tekee puukirjan haluamastaan puusta. Kirjaan kiinnitetään puun lehti ja vaikkapa siemen, tehdään piirros puusta, piirretään myös kävyt. Myös voidaan piirtää eläimiä mitä näissä puissa voi elää. Jokaisesta puusta piirretään oma sivunsa kirjaan.

Puusokko

Jokainen viedään silmät sidottuna vuorollaan tietyllä alueella olevien puiden luokse. Hän saa tutustua kaikessa rauhassa puuhunsa, sen pintaan ja muotoon. Hän voi haistella ja maistella puutansa. Tämän jälkeen hänet tuodaan puun luota pois, luvan saatuaan hän voi lähteä hakemaan omaa puutaan silmät auki. Kun oikea puu on löydetty, jutellaan mistä kukin on tunki oman puunsa.

Löydä puusi

Opettaja antaa lapselle jonkin puun osan esim. lehden, oksan, kävyn jne. Tämän jälkeen lasten pitää löytää puun osalle oma puu, kun kaikki ovat löytäneet oman puunsa, kierretään kaikkien puut yhdessä ja opetellaan tunnistamaan ne.

Puulehtitaulu

Kerätään metsästä eri puiden lehtiä ja prässätään ne. Prässätyt lehdet liimataan paperille ja opetellaan tunnistamaan ne. Lehden viereen kirjoitetaan puun nimi, mihinkä lehti kuuluu. Näin opitaan tuntemaan lehtipuumme.

(Metsänoppimispolku 2000)

SANANLASKUJA

Tyvestä puuhun noustaan.

Nuorena vitsa väännettävä.

Hedelmistään puu tunnetaan.

Niin metsä vastaa kuin sinne huudetaan.

Älä parjaa, älä pauhaa, älä riko luonnon rauhaa,

Joka kuuseen kurkottaa se katajaan kapsahtaa.

Haapainen aidas, kuusinen vitsas ja katajainen seiväs, ne ovat vahvimmat maailmassa.

Pihlaja ei kannata kahta taakkaa.

Mänty ja kuusi pudottavat viimeisenä lehtensä.

Sitä kuusta kuuleminen, jonka juurella asunto.

Lepänurpu leipävuosi, haavanurpu hallavuosi.

Haapainen aitapuu ja häijy akka ovat yhtä pitkäikäisiä.

Suo kasvaa sokean koivun, kangas kauniin petäjän.

Sovitettu on, synnytetty pakatsin rekipajuksi, tuomi tuopin vantehiksi,

kannun laudaksi kataja.

Laaja kuin rantapetäjä.

Pihlaja pirun tekemä, haapa hiiden huoripoika.

Ei Suomi niin kauan nälkää näe, kun tuuli männynlatvoja heiluttaa.

(Suomen kansan sananlaskuja 1906)

METSÄAIHEISIA LAULUJA

METSÄMIEHEN LAULU

Terve, metsä, terve, vuori,
 Terve, metsän ruhtinas!
 Täs on poikas uljas nuori;
 Esiin käy hän, voimaa täys,
 Kuin tuima tunturin tuuli.

Metsän poika tahdon olla,
 Sankar jylhän kuusiston,
 Tapiolan vainioilla
 Karhun kanssa painii yön,
 Ja maailma Unholaan jääköön

Viherjäisel laattialla,
 Mis ei seinät hämmennä,
 Tähtiteltin korkeen alla
 Käyskelen ja laulelen,
 Ja kaiku ympäri kiirii.
 (Aleksis Kivi)

NUOTIO LAULU

Kuusi paukkuu kokossasi,
 varo siis sä vaatteitasi.
 Haapa palaa taulan lailla,
 liekki lämpöä on vailla.

Koivusta saat hyvää tuhkaa,
 suopa loppumaan jos uhkaa.
 Leppä kuluu nopeasti,
 käytä sitä varovasti.

Honka parhain kokkopuista,
 rakovalkeata muista.

Kenen ääni kiiri siellä?

Metsän immen lempeä;
 Liehtarina miehen tiellä
 Hienohelma hyppelee,
 Ja kultakiharat liehuu.

Ihana on täällä rauha,
 Urhea on taistelo:
 Myrsky käy ja metsä pauhaa,
 Tulta iskee pitkäinen
 Ja kuusi ryskyen kaatuu.

Metsän poika tahdon olla.
 Sankar jylhän kuusiston,
 Tapiolan vainiolla
 Karhun kanssa painii yön,
 Ja maailma Unholaan jääköön.

Savu nousee katajasta,
 sitten rungot syttyy vasta.
 Kosteaa on raita puuta,
 käytä ellet löydä muuta.

(Partiolaisten laulu)

ORAVAN PESÄ

Kas, kuusen latvassa oksien alla
on pesä pienoinen oravalla.
Sen poikaset siinä ne leikkiä lyö
ja pikku hampahin siementä syö.

On siinä vihreä, vilpoinen katto
ja naavoista lämpöinen lattiamatto
ja pikkuruiset ikkunat
ja vuoteena sammaleet vihannat.

Immi Hellén

PUOLALAINEN NUOTIOLAULU

Meill on metsässä nuotiopiiri, missä kuusten kuiske soi.

Kipunat kohti tähtiä kiirii, lähipuutkin punervoi.

∴ Ja me muistaen sankariaikaa

sadun tenhoon tunnemme taikaa,

kun laulumme yön yli kiirii, ja kun hongat huminoi ∴

Tuli leiskuen nuolevi puuta, hämy verhoo metsän, maan.

Jutut kuulemme, huudot, vaan muuta

sydän syttyy tuntemaan.

∴ Ja me muistaen ... ∴

Ja kun himenee hiipuva hiillos, ja kun lankee lauha yö,

viime laulussa harras soi kiitos, Pyhän Yrjön kutsuu työ.

∴ Ja me muistaen ... ∴

Trad.

METSÄAIHEISIA RUNOJA JA LORUJA

TUULENPESÄT

Kun syksyllä peippo lähtee
ja laulu häviää
ja metsä on aivan tyhjä,
niin puilla on ikävää.
Sen vuoksi tulee tuuli
ja oksia kiertelee,

se tekee pesiä puihin
ja niissä ulisee.
Ja kun pieniä peippojansa
puu muistaa suruissaan,
niin tuulen hassu laulu
sen panee nauramaan.

Aale Tynni

Menen metsähän mäelle,
puhelen Jumalan puille,
haastan haavan lehtisille,
pakajan pajun vesoilte.
Ne ei kerro kellekkänä,
kuihkaele kullekana.

Kanteletar

Mäet kylvi männiköiksi,
kummut kylvi kuusikoiksi,
kankahat kanervikoiksi,
notkot nuoriksi vesoiksi.
Noromaille koivut kylvi, l
lepät maille leyhkeille,
tuomet kylvi tuorehille,
raiat maille raikkahille,

pihljat pyhille maille,
pajut maille paisuville,
katajat karuille maille,
tammet virran vieremille.

Kalevala

MÄNTY, KUUSI, KOIVU

Mänty se kasvavi kankahalla
Korkea, suora ja vankka;
Sieltä mä mökkini hirret hankin,
Missä on männikkö sankka.

Vihrein oksin varjoa tarjoo
Tumma ja tuuhea kuusi;
Kohtapa nousee kuusien suojaan
Mökkini oiva ja uusi.

KOIVU

Koivu mullasta kohoova
tunsi lämmön läikähtävän
kevätpäivyen kerältä,
kuuli tuulosen puhuvan,
leppeydellä lemmyt-kielen.
Silosilmut puhkesivat
koivu oksansa kohotti:
Herätköön elämän henki!
Virtasi makea mahla
alta maan; lakea taivon
nuori lehvästö tavoitti.

Hehkui kuuma heinä-aika:
koivu lehtensä levitti,
ahmi auringon valoa,
suloja suven ja Suomen.
Varsi varttui, latva nousi,
Tuuheni viherä verho.

Tiera Laitinen 2004

Sorja on valkeavartinen koivu;
Koivikkorantahan soudan,
Sorjimman koivun, kultani kauniin
Sieltä mä mökkihin noudan.

Hilja Haahti

On suven sulot lyhyet,
kerkeät kesäiset päivät.
Valo vaipui valjummaksi,
tuuli viimaksi viluuntui.
haali valon valjuimmankin,
lämpöä vähääkin;
Koivu lehtensä levitti,
etsi, etsi, etsi-löytämättä.

Talven tuisku lehdet riipi,
röntä räimi, kylmyi kyljet,
jätyi juurakot järeät,
kalman hanki kaikki peitti.

Hohtaa valkea lakeus.
Yhä seisoo koivun runko.
Vuottaen suvea uutta.